Új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

BIBLIA,
Thet är:
All then helga Skrifft
på Swenſko.
Efter förre Biblens Text/ oförandrat: Medh Förspråk på the Böker ther förr inge woro/ medh Summarier för Capitlen/ Marginalier/ flere Concordantier/ sampt nyttige Förklarningar och Register/ &c. förmehrat.
Cum Gratia & Privilegio S.R.M. Sueciæ.
Stockholm:
Tryckt hoos Henrich Keyser / medh egen Bekostnadt/
Och sins hoos honom til köps / Åhr 1674.

1674-ben nyomtatott svédnyelvű Biblia
Keszthelyi Attila uppsalai hívünk
teszi közszemlére Tångagärdén

„Magamat nemzetemnek közönséges hasznára
szántam és mesterségemnek s mesterségem
után lehető állapotomnak, hivatalomnak,
sőt majd egész életemnek kiváltképpen
való céljául e szent könyvet tettem fel.”
(Tótfalusi Kis Miklós)

XXI. évfolyam 1. szám

Stockholm, 2013 április

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*
az Egyháztanács lelkészi elnöke
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Tel: 033–275 022 Mobil: 070–602 29 68
E-mail: parokia@keve.se

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács világi elnöke
országos főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: 08–184 172 Mobil: 073–966 04 75
E-mail: g.sebestyen@comhem.se

GAAL ANDRÁS
a Jönköpingi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
országos főgondnok
567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393–161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsg 4 H
Tel/Fax: 0456–140 37 Mob: 073–025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: 040–267 638
E-mail: katalinpp@hotmail.com

Ifj. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
254 49 HELSINGBORG Jaktfalsgatan 62
Tel: 042–243 008 Mobil: 072-225 88 90
E-mail: avaszi@tele2.se

PAKUCS BERNADETT
központi pénztáros
433 51 ÖJERSJÖ Visaren 5
Tel: 031–711 60 02 Mobil: 070–673 41 41
E-mail: pakucsbernadett@yahoo.com

DEÁK GYÖRGY
a Boråsi Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: 033–230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

ETÉDI LAJOS
a Ljungbyi Gyülekezet felügyelője
341 38 LJUNGBY Hångersvägen 33
Tel: 0372–844 86
E-mail: ludde_etedi@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: 016–120 039 Mobil: 070–920 33 72
E-mail: feketejeno@yahoo.se

HERCZEGHNÉ Dr. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet megbízott felügyelője
740 22 BÄLINGE Åkerby 219
Mobil: 073–772 68 25
E-mail: hunszkita@gmail.com

JORDÁKY BÉLA
a Göteborgi Gyülekezet felügyelője
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031–795 25 02 Mobil: 070–562 31 08
E-mail: bela.jordaky@telia.com

REHÓ ISTVÁN
a Västerås Gyülekezet felügyelője
723 51 VÄSTERÅS Glasbägargatan 7
Tel: 021–120 991
E-mail: gerd@jowork.se

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: 070–972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

SPÁDA JÁNOS
a Växjöi Gyülekezet felügyelője
SPÁDA ILDIKÓ
a Szeretetszolgálat országos megbízottja
352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470–763 442 Mobil: 076–233 66 17
E-mail: spada.j@tele2.se
E-mail: ildikoba57@yahoo.co.uk

Külföldről előbb Svédország hívószámát, a **0046**-ot kell hívni, majd a városok körzetszámai előtti nullát (0) elhagyva a város körzetszámát és a telefonszámot kell hívni.

Közös francia-magyar úrvacsoravétel Stockholmban 2013 Húsvét ünnepén

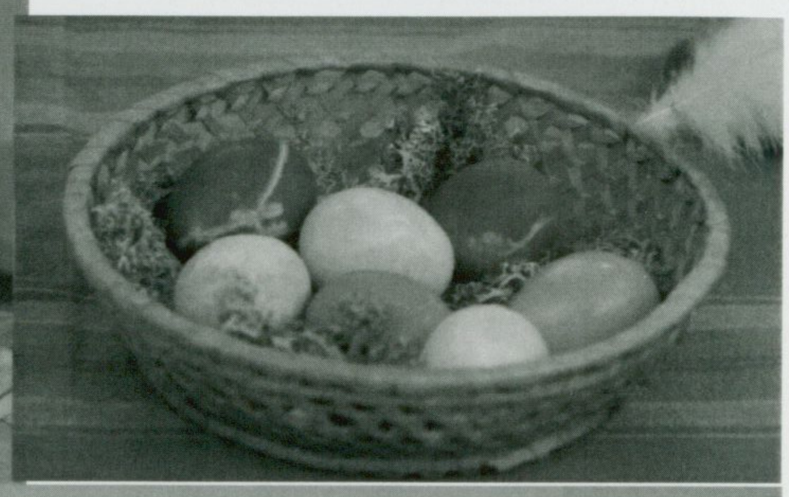

Uppsalában ezek a lányok locsolókra vártak, ezek a fiúk pedig piros tojásra...

A göteborgi német Christinae templomban tartott ökumenikus istentisztelet lelkészi résztvevői: balról jobbra: Hans-Viktor Krolovitsch német, Ieva Graufelde lett, Barbara Moss anglikán, Finn Esborg dán, Ralf Galme norvég, Agúst Einarsson izlandi, Molnár-Veress Pál magyar és Jaak Reesalu észt lelkészek (2012. október 21.)

ADATOKBAN ÖSSZEFOGLALT LELKÉSZI JELENTÉS A 2012-DIK ESZTENDŐRŐL

2012-ben a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség keretében 132 istentiszteletre, 6 temetésre, 5 keresztelőre, 1 esketésre, összesen 144 szolgálatra került sor. A rendszeres istentiszteletek és alkalmi szolgálatok mellett számos más olyan tevékenységben is részt vettünk, melyek közvetlen vagy közvetett módon Közösségünkhöz, Gyülekezeti Otthonunkhoz kötődnek. A következőkben – éppen csak vázlatszerűen – ezeket soroljuk fel hónapról hónapra, időrendi sorrendben.

SZOLGÁLATOK, RENDEZVÉNYEK, ESEMÉNYEK

Januárban 12 istentisztelet, 1 temetés volt, összesen 13 szolgálat. 28-án Tångagärdén tetőfedő utómunkálatokra került sor, melyek után a kéményseprők és a tűzvédelmi szakhatóság ellenőrzését követően a nagyházban levő 4 csempekályhára tüzelési engedélyt kaptunk. 27-én halmstadi tagok látogattak Tångagärdére. 30-án Katrineholmban Álló Rózsikát, a gyülekezet egykori felügyelőjét temettük.

Februárban 12 istentiszteletet tartottunk. 19-én Sebestyén Gábor főfelügyelő résztvett Jean Christoph Robert francia lelkész beiktatásán. 21–23-a között Ljungbyben konfirmációs felkészítőt tartottunk 5 fiatal számára.

Márciusban 14 istentisztelet, 1 keresztelő, 1 temetés mellett 10–11-én a Stockholmi Magyar kamarakórus vendégszereplésével egybekötötten Sebestyén Gábor, az egyháztanács elnöke Tallinnban gyülekezetlátogatáson vett részt. 12-én a főfelügyelő, a főpénztáros és a lelkész az Adóhivatalnál tett látogatást az 1%-os egyházadót érintő kérdések kapcsán. 18-án Göteborgban Ingulf (Bartik) Artur Alexandert kereszteltük. 23–24-én Tångagärdén alapítványi gyűlést, valamint országos küldöttgyűlést tartottunk. 27-én Stockholmban Ekberg Gizellát temettük.

Áprilisban 11 istentiszteletet tartottunk. Április 1–5. között Tångagärdén konfirmációs tábor keretében 10 fiatalunkat részesítettük kátéoktatásban. A táborban Tóth Ildikó főjegyző és Péter Henrietta budapesti teológus is részt vettek. 21-én Stockholmban a Tångagärde Alapítvány tartott összejövetelt Sebestyén Gábor, Tiglezán József, Szőcs László, Gaal Imre és Molnár-Veress Pál részvételével.

Májusban 12 istentisztelet, 2 temetés volt. 16-án a göteborgi Kántor Zsolt mérte fel a Gyülekezeti Otthon nyílászáróit és tett javaslatot azok cseréjére. 17–20. között a Svéd Barlangász Szövetség táborozott Tångagärdén. 18–23-a között budapesti teológusok 7 fős csoportja látogatott Helsingborg, Malmö, Halmstad és Göteborg gyülekezeteibe, ill. Tångagärdére, Bölcsföldi András spirituálisuk és a Parókia Sajtószolgálat szerkesztőségvezetője, Füle Tamás kíséretében. 25-én Växjöben Szerző Ibolyát, 30-án Stockholmban Varga József egyháztagunkat temettük.

Júniusban 15 istentisztelet, 1 esketés volt. 3-án a Trogared-templomban 10 fiatalunk konfirmált, az azt követő ünnepi ebéden Tångagärdén száznál több vendég vett részt. 16-17-én Tallinnban és Helsinkiben Bartos László teológus szolgált. 18-án a ljungbyi Boross Klára családjával látogatott Gyülekezeti Otthonunkba. 20–24-e között a Stockholmi Magyar Ökumenikus Önképzőkör ugyancsak Tångagärdén tartotta 25-dik nyári táborát. 30-án a göteborgi Utby templomban Tóth Zsuzsanna és Joel Höjvall házasságára kértük Isten áldását.

Júliusban istentisztelet nem volt. 5–6-án a helsingborgi Eichhardt Sándor hatodmagával látogatott Tångagärdére. 7–8-án a svéd hatóságok által Åmålban feltartóztatott „Bakonyi poroszkálók" hagyományőrző egyesület 3 tagját, közöttük két lovas huszárát láttuk vendégül. 10–13-a között a stockholmi gondnok és neje látogattak Tångagärdére, majd 9–15-e között egy dániai magyar család üdült itt.

Augusztusban Svédországban istentiszteletet nem tartottunk. 3–11-e között az Anyanyelvi Tábor mintegy 70 résztvevővel időzött Tångagärdén. 26-án a dési református templomban újkenyérnapi istentiszteleten mintegy 450 hívő részvételével tartott vendégszolgálatot Molnár-Veress Pál lelkész. Augusztus 31-e és szeptember 2-a között Révfülöpön tartotta évi konferenciáját és küldöttgyűlését a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetsége. Ugyancsak augusztus 31. szeptember 2. között Tångagärdén tartotta évadnyitó összejövetelét a göteborgi Tavaszi Szél gyermektánccsoport.

Szeptemberben 13 istentisztelet, 1 temetés volt. 6-án Decz Miklós eskilstunai egyháztagunk temetésére került sor. 23-án Göteborgban a Kőrösi Csoma Sándor Művelődési Egyesület meghívására Takaró Mihály irodalomtörténész tartott előadást Nyírő József íróról, a székely apostolról. 28-án a Stockholmi Magyar Házban a Katolikus Kör meghívására Molnár-Veress Pál lelkész tartott előadást „Összetartozunk" címmel. 30-án, sokévi szünet után Herczegné Juhász Edit kezdeményezésére és szervezésében Uppsalában újraindult a gyülekezeti élet.

Októberben 15 istentisztelet, 1 ökumenikus istentisztelet és 4 keresztelő volt. 6–7-én Egyházi Közösségünk központi vezetőségének, több gyülekezet és a Katolikus Kör képviselőinek részvételével Tångagärde 50 éves jubileumát ünnepeltük. 13-án Tallinnban Bán Olíviát kereszteltük. 13–14-én Växjö, Sölvesborg, Ljungby, Jönköping, 19-én Borås, 21-én Halmstad gyülekezeteiben szolgált Demeter József szászrégeni ref. lelkész. 19-én megkezdődött a tångagärdei „fiúházban" keletkezett vízkár szakértői felmérése. 21-én a göteborgi német templomban nemzetközi ökumenikus istentiszteletre került sor a svédországi német, lett, anglikán, dán, norvég, izlandi, magyar és észt lelkészek részvételével. 26-án a Stockholmi Magyar Házban ugyancsak a Katolikus Kör meghívására Molnár-Veress Pál lelkész „Szívünk mélyéig együtt érzünk..." címmel tartott előadást 1956 hátteréről. 28-án a Neuhardt-család 3 gyermekét kereszteltük a Stockholmi Francia Református Templomban.

Novemberben 12 istentiszteletet tartottunk. 1-én Bertha Lillie egyháztagunkat temettük Stockholmban.

Decemberben 15 istentiszteletre került sor. 1-én negyedik alkalommal rendeztük meg Strängnäsben a Magyar Mártírok Istentiszteletét, 2-án Helsinkiben és Tamperében tartottunk istentiszteletet. 22–23-án Péter Henrietta legátus Västerås, Eskilstuna, Stockholm és Uppsala gyülekezeteiben, 22-én Bartos László teológus pedig Tallinnban szolgált.

A 2012-dik esztendőről elmondhatjuk, hogy összességében kiegyensúlyozott, sok színes rendezvénnyel teli év volt. Magam is jubiláltam, hiszen 25 éve, 1987 november 3-án érkeztem menekültként Svédországba, s ez a negyedszázadnyi idő elégséges távlatot biztosít ahhoz, hogy egy kiértékelést készítsek szolgálatom néhány meghatározó eseményéről.

1988 februárjában, Stockholmban tartottam első svédországi istentiszteletemet, majd 1990-től az Egyháztanács felkérésére átvettem az egész országos szolgálatot. Néhány év alatt a kezdeti 5 mellé további gyülekezeteket szerveztem, míg végül 15 gyülekezetben állandósult a szolgálat. Az egyházszervezés és gyülekezeti tevékenység csúcspontja az 1995-96-os esztendőkre esett.

Az államtól való leválasztódása folyamatában a Svéd Egyház az addig kebelében fenntartott magyar lelkészi állásnak 1997-től először 50%-os csökkentését helyezte kilátásba, majd 1999. június 30-i dátummal végleg megszüntette azt.

2000. január 1-től a Magyar Protestáns Egyházi Közösség önálló és önfenntartó, egyúttal munkaadói státusba került. Az átmenet sok bizonytalansággal és a tagság kb. 30%-os lemorzsolódásával járt. Az ezt követő 10 évben mind a Svéd Egyház támogatása, mind az SST által nyújtott állami támogatás kevesebb mint a felére csökkent. Mivel külső anyagi forrásaink drasztikusan beszűkültek, belső tartalékainkat kellett számbavennünk és aktiválnunk. 2010-ben meghirdetettük az 1%-os egyházfenntartási járulék Adóhivatalon keresztüli bevételezésének módját, s ehhez megkértük az állam által felkínált segítséget (márminthogy az Adóhivatal legyen, amely havi részletekben bevételezi a járulékot). 2012 folyamán végre megszereztük az ezt engedélyező és rögzítő kormányhatározatot. A kezdeményezéstől a megvalósulásig viszont két esztendő telt el, s ez többeket elbizonytalanított, vagy többen is - akik beküldték a beleegyezési ívet - azt hitték, hogy a levonás már megkezdődött, ezért eddigi támogatásuk befizetésére nincs szükség. A levonás viszont csak most, idén, 2013 januárjától kezdődött el, s 2012-ben bizony érezhető volt az anyagi hozzájárulás mértékének jelentős csökkenése.

2013. januárjától tehát megkezdődött egyháztagjaink 1%-os egyházfenntartási járulékának az Adóhivatal általi levonása, s elmondható, hogy ennek pozitív hatását máris tapasztaljuk. Az Adóhivatal ugyanis – a 2011-es jövedelmekre számított előzetes becslések alapján – havonta 26.685, egész évre 320.229 korona összeget küld be központi pénztárunk-

ba, annak a 173 tagunknak az 1%-ából, akik vállalták ezt. Igaz, ez csak egy becsült összeg, melyből máris le kell vonnunk azon 1%-os hozzájárulást vállaló tagjainknak a részét, akik azóta elhunytak, s ilyen sajnos már 4 is van.

Az előttünk álló időszak egyik legfontosabb célkitűzése az kell legyen, hogy az egyházfenntartásnak ezt a formáját vállalók számát növeljük. Reméljük, egyre többen megértik, mi az előnye ennek a hozzájárulási formának. Ha ugyanis az Adóhivatal havonta, részarányosan már levonta jövedelmünkből az 1%-ot, akkor a kézhez kapott pénzünkből nem kell egyházfenntartási járulékot fizetnünk. Lélektanilag mindenképpen előnyös, hogy ilyenformán nem kell ezzel a kiadással számolnunk.

2010-től a Tångagärdei Gyülekezeti Otthon visszanyerte eredeti funkcióját, amikor keretében otthonra lelt a lelkészi hivatal, az egyházi levéltár, a könyvtár, a tanácsterem és egy szerényebb lelkészi szolgálati lakás is. Mindezek mellett az otthon megtartotta korábbi jellegét, midőn táborozásokra, konferenciákra, különféle összejövetelekre továbbra is mintegy 60 személy számára biztosít alkalmi szálláshelyet, a közös programok számára megfelelő helyiségeket. 2012 őszén nagyvolumenű javítások kezdődtek a „fiúház" vízkárosodott mosdójában, s ezeket - az anyagi lehetőségek függvényében - folytatni szándékozunk, elsősorban a nagyház konyhájának teljes felújításával.

Fontosnak tartjuk a kapcsolattartást más egyházi és világi szervezetekkel, elsősorban a Svéd Egyházzal, mely kapcsolat ha központi szinten meggyérült is, helyi szinten zavartalan. Igen fontosnak tartjuk a Nyugat-Európai Magyar Protestáns Gyülekezetek Szövetségével való kapcsolatunkat is, melynek tagjaként strukturálisan is kapcsolódunk a hazai protestáns egyházakhoz, azok püspökségeihez, teológiai intézeteihez. Fontosnak tartjuk legátusok, vendéglelkészek és előadók meghívását, hasonlóképpen a mi egyházi közösségünk lelkészének, világi vezetőinek, presbitereinek, gyülekezeti tagjainak konferenciákon, más rendezvényeken való részvételét. S mert a kapcsolattartás utazással is jár, hadd említsük itt meg, hogy 2012-ben a szolgálati utak gépkocsival kb. 55 000 km-t tettek ki, s 220 000 km után aktuálissá vált az autócsere is.

Új Kéve című folyóiratunk 2012-ben XX. évfolyamába lépett, s évente 4-szer, 900 példányban, átlagosan 24 oldalban jelenik meg. Húsz év alatt 80 lapszám mintegy 2000 oldalnyi anyaggal dokumentálta életünket, gazdagította kulturális kincsünket.

Végezetül, ha már az elmúltakra tekintve több összefüggésben is jubiláltunk, hadd tekintsünk előre azzal a bizakodással, hogy az utánunk jövő nemzedék számára Isten ugyanúgy, mint tette azt mivelünk, őnekik is megadja a 25, 50, netán 100 évre való visszatekintés lehetőségét.

Közgyűlésünket egy igeszakasszal kezdtük, s legyen ez útravalónk az előttünk álló időben: „Légy erős, szedjük össze az erőnket népünkért és Istenünk városaiért! Az Úr pedig tegye, amit jónak lát." (Krónikák I, 19:13)

Szedjük össze, gyűjtsük, egyesítsük erőinket közös célunk érdekében: elsősorban népünkért, és ugyancsak népünk érdekében „Istenünk városaiért", egyházunkért, gyülekezeteinkért. S mindezt annak tudatában tesszük, hogy az Úr, a mi Istenünk tudja, mi az, ami a mi javunkra szolgál, s teszi is, megteszi azt, amit jónak lát.

Felvázolta és szóban bővebben előadta
Molnár-Veress Pál lelkész
a 2013. március 16-án tartott évi Küldöttgyűlésen

Gyülekezeti küldöttek, résztvevők az országos évi közgyűlésen, egyházi közösségünk legfelsőbb döntéshozó fórumán, a Küldöttgyűlésen

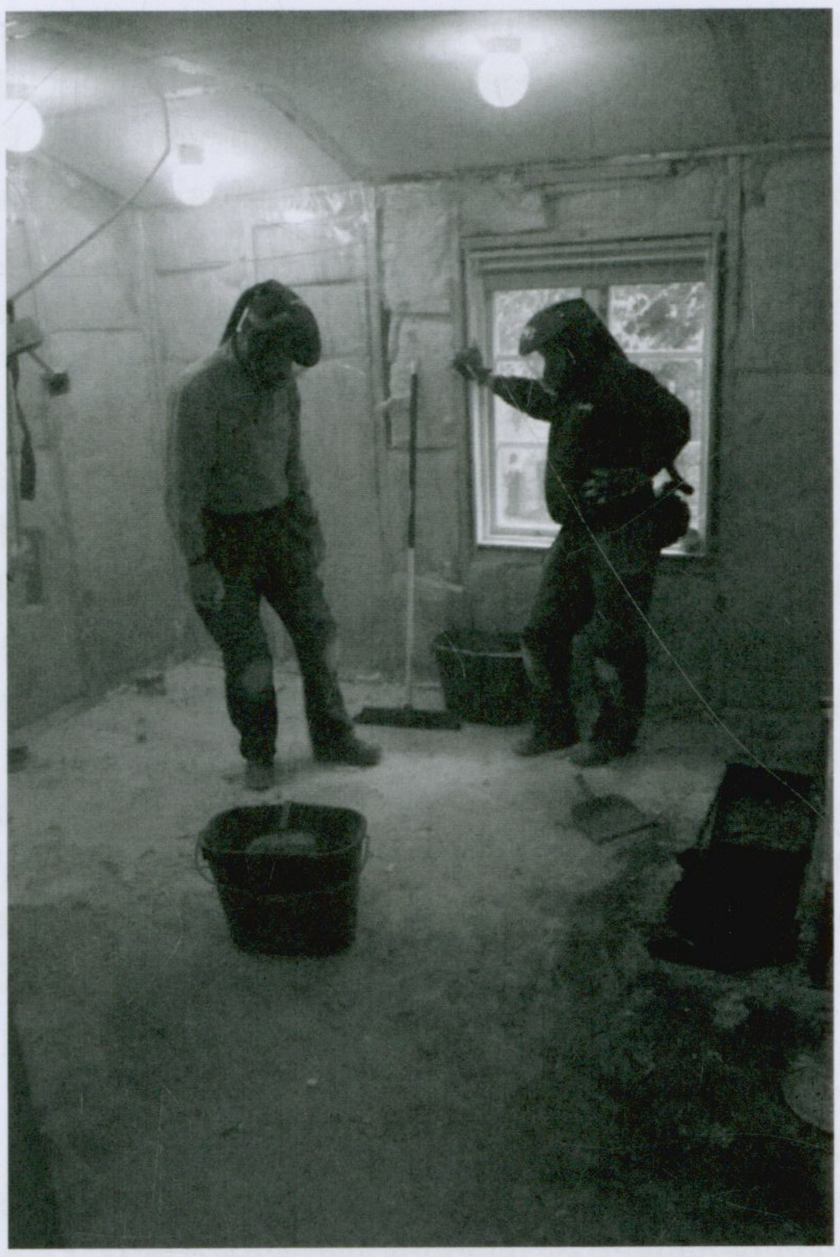

MEGÚJULT A FIÚHÁZ MOSDÓJA

Tångagärde épületei kb. 150 évesek, s amikor a magyar gyülekezet megvásárolta, nem volt pénze egy alapos renoválásra. Maradt a mindig pillanatnyi és a legeslegszükségesebbekhez és a mindig szűkös anyagi lehetőségekhez való igazodás. 1975-ben volt egy nagyobb volumenű tatarozás, a fiúházhoz akkor épült hozzá a mosdó. Az utolsó nagyobbméretű javítás 2003-ban történt, ekkor a fiúház mosdójában csempeburkolatot kaptak a falak és a padló. Amikor 2012 őszén észrevettük, hogy a zuhanyozó lefolyóinál a padló előbb felpúposodott, majd beszakadt, a biztosító megállapította, hogy a szakértelem nélkül végzett munka okozta a kárt, ezért csak részben téríti azt. A biztosító által küldött szakemberek novemberben kibontották a csempe alatt elkorhadt padlót, lebontották a falak csempe alatt szétmállott gipszkarton-burkolatát, majd új padlógerendákat és padlót fektettek, új falakat húztak, új vízvezetékeket és lefolyókat, új zuhanyozókat szereltek fel, majd az egész mosdó új linóleumpadlót és falburkolatot kapott.

A munkálatok értéke meghaladja a 100 000 koronát, aminek kb. a felét egyházunk fizeti. Örülnénk, ha mindenki, aki Tångagärdét használja, úgy tekintene rá, mint közös otthonunkra, s mindenki úgy vigyázna rá, mint saját otthonára.

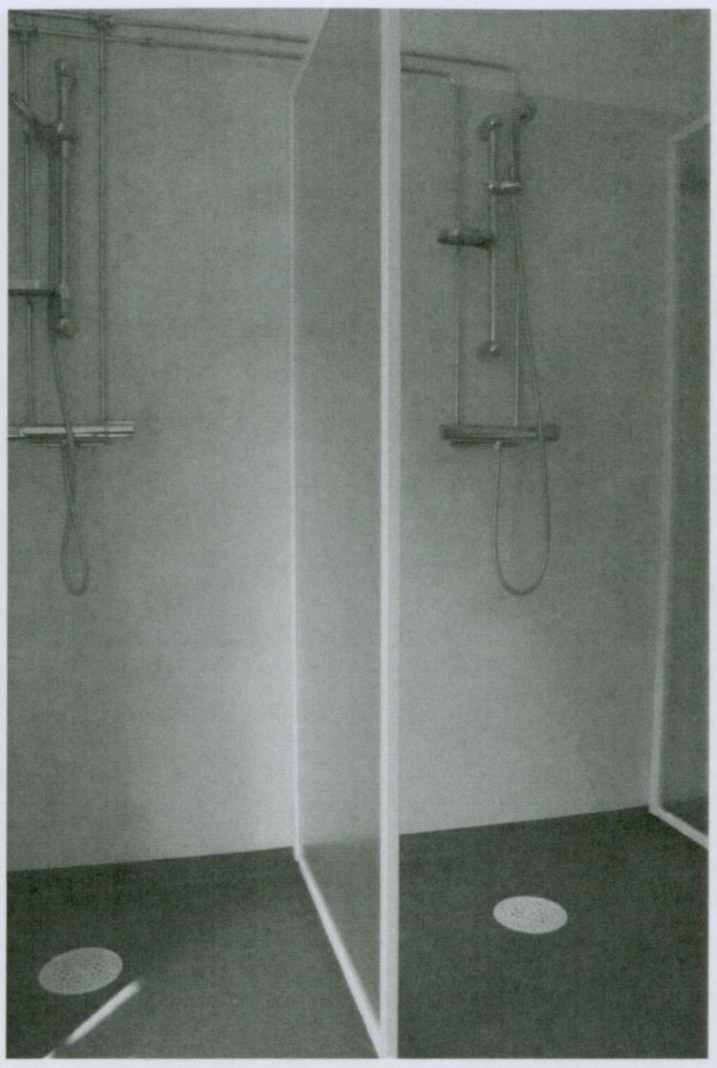

A megújult mosdó új padlót és falakat, új vízvezetékeket és lefolyókat, új szerelvényeket, új linóleumpadlót és falburkolatot kapott

Magyarország Nagykövetsége

Kihelyezett konzuli napok – kedvezményes honosítás Svédországban

A kedvezményes honosítási eljárás, azaz a magyar állampolgárság kérelmezésének megkönnyítése érdekében Magyarország stockholmi nagykövetsége 2013 áprilisától kihelyezett konzuli fogadónapokat szervez Svédország különböző, elsősorban a magyarok által nagyobb számban lakott városaiban. Célunk, hogy minden érdeklődő számára elérhetővé váljon az egyszerűsített honosítási eljárás, és egyéb konzuli ügyekben is lehetőség nyíljon intézkedésre, tájékoztatásra.
A kedvezményes honosítással megbízott konzulunk a helyi egyesületek, magyar közösségek, vagy akár több magánszemély kérésére – előzetes elektronikus vagy telefonos egyeztetést követően – utazik az adott településekre. A kedvezményes honosítási eljárás átlagos ügyintézési ideje 4-5 hónap.

Az igényeket kérjük, jelezzék a stockholmi Magyar Nagykövetségnek az alábbi telefonszámokon (hétköznap 9-16 óra között), vagy e-mail címen:
Nagykövetség: 08-661-67-62/203, 211-es mellék
Konzuli Hivatal: 08-663-66-39
Web: www.mfa.gov.hu/emb/stockholm **E-mail:** consulate.sto@mfa.gov.hu

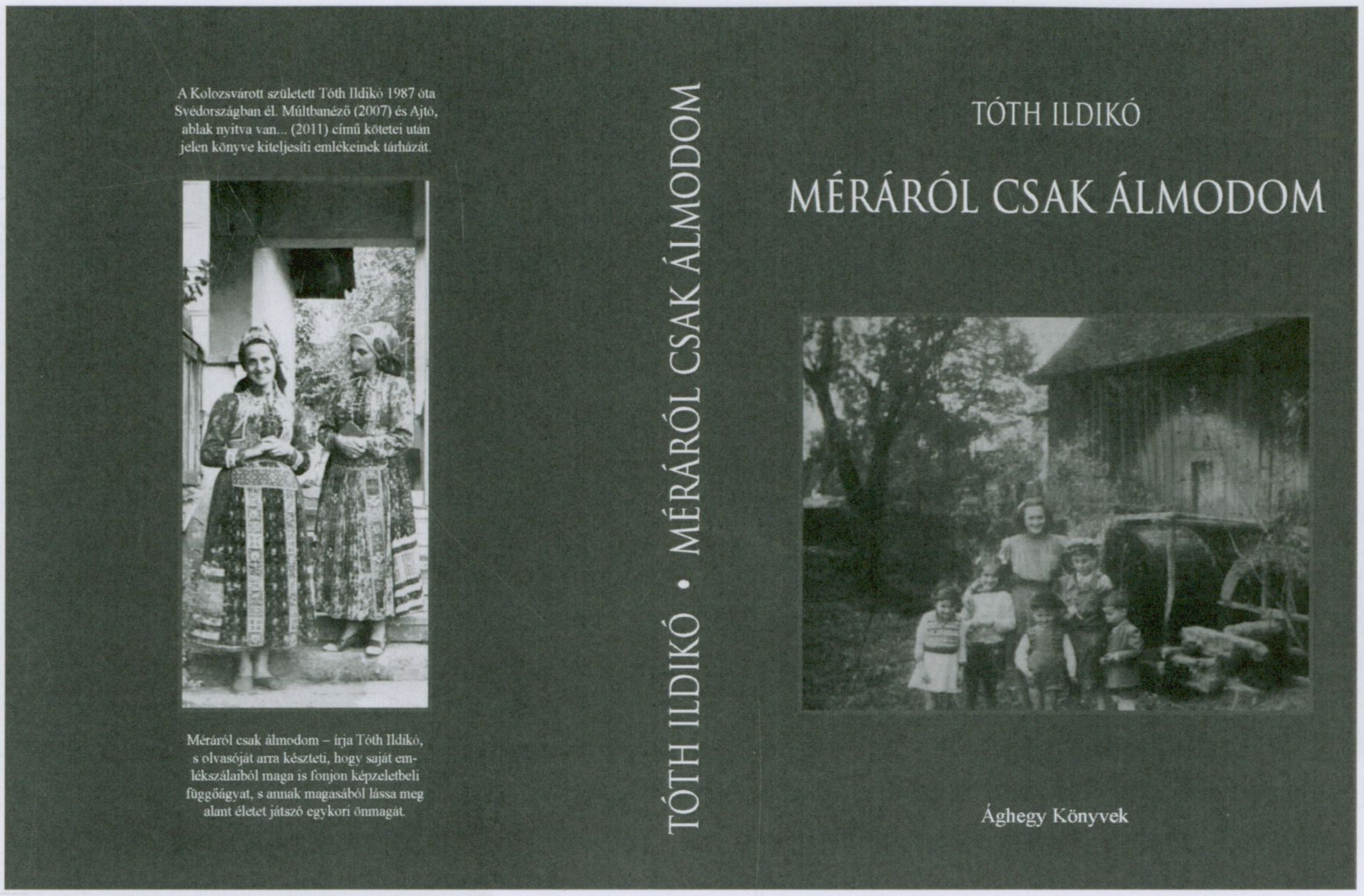

DIVATJA VAN-E AZ EMLÉKÍRÁSNAK?

Rögtön leszögezem: Nem hiszem, hogy a tollforgatók manapság fokozottabban éreznének késztetést az emlékírásra, mint bármely más korban. Olyan ez, mint a fényképezés: megörökítjük a múló idő egy töredéknyi részét, hogy később elővehessük és visszavarázsoljuk magunkat az azt idéző múltba egy személyes, apró megfigyelésekben és részletekben gazdag, letűnt világ hangulatába.

Tóth Ildikó már harmadszorra idézi fel emlékeit, s már készíti - gondolatban legalább is - a negyedik könyvét. Nem szépirodalmi mű egyik sem, nem is dokumentumgyűjtemény, melyre majd hivatkozni lehet. Egyszerűen csak könyv, melynek lapjain úgy elevenedik meg a múlt, Méra vagy Kolozsvár, hogy bármely olvasó könnyedén odaképzeli magát, s észre sem veszi, hogy míg olvassa a könyvet, saját emlékei közt bolyong. Mert végtére ugyanazt a kort értük meg és éltük, ezernyi emlékünk buzog fel azonos forrásból. Sok-sok emlékfoszlányból, sok emlékező által összehordott és leírt emlékből észrevétlen rajzolódik ki egy tökéletesen összefüggő kép, vagy azt is mondhatnám, egy terepasztal. Ezen a felidézett terepasztalon a bábuk mi vagyunk, s mi időben eltávolodva, a terepasztalról is rég felemelkedve, ringatózunk a függő hálóban, s nézzük, egyre nézzük az ott alant zajló életet, s benne kristálytisztán látjuk már magunkat, felnőttet játszó gyermek-magunkat, életet játszó felnőtt-magunkat.

Hálás vagyok, hogy egyre-másra bukkannak fel olyan írások, naplók vagy feljegyzések, melyek sűrű emlékeket őriznek. Meghalt Bertha Lillie, s a hátramaradt iratai közt ott volt apjának életírása, ki a két világháború között igazságügyminisztere volt Magyarországnak.

Vagy ott van a homoródalmási születésű Benczédi László, aki egyik pap-ősének két kötetnyi feljegyzéseit örökölte, s rövidesen a köz kincsévé teszi ezt az értékes írásos anyagot. Ebből másoltunk ide néhány oldalnyi részt Kolozsvárról, az unitárius kollégiumról, a hajdani diákéletről.

Tóth Ildikó már könnyedén közlekedik nem csak az egykor poros mérai utcán, hanem a századok között is, hol egyik, hol másik ősének félretett és megőrzött múltját borító takarót vagy lepedőt libbentve fel. Mert az emlékírásnak nem divatja van, hanem mindenki számára belső szükséget kielégítő értékhordozó. Az emlékírás és emlékirodalom modern korunk adathordozóinak az őse, azzal a különbséggel, hogy az adathordozó csak az általunk beadott adatokat tudja előszedni és tud zsonglőrködni velük, de az emlékíró számára egy egész társadalom, egy egész kor mondja tollba szünet nélkül a vele történteket. És szünet nélkül születnek az újabb és újabb emlékiratok. S az olvasó várja a következőt, hogy megpillanthassa benne saját magát.

(MVP)

Úgy vélem, nagyapám a biztosítótársaság számára írhatta össze a listát, melyen ceruzával a kár általa becsült értéke is fel van tüntetve, mely 900.000 lejt tesz ki. Ha jól megnézzük a felsorolást, nem biztos, hogy minden tételért az orosz katonák voltak felelősek: a nyolc méhcsaláddal ugyanbizony mit kezdhettek?

A listán nem szerepelnek azok a tárgyak, melyeket teljes jóindulattal és jóhiszeműséggel nagymama kölcsönadott. Mert hogy csak kölcsönről és nem eltulajdonításról volt szó, arról a sütőház ajtófélfáján sorakozó német nevek tanúskodnak. Német alapossággal precízen felírták, ki mit vitt el, még a címüket sem felejtették el lejegyezni. Ha később szükség volt mondjuk a harminc literes fazékra, a rokonság ezzel ugratta nagymamát: ne keressétek, az nem tűnt el, az Hans Müllernél van!

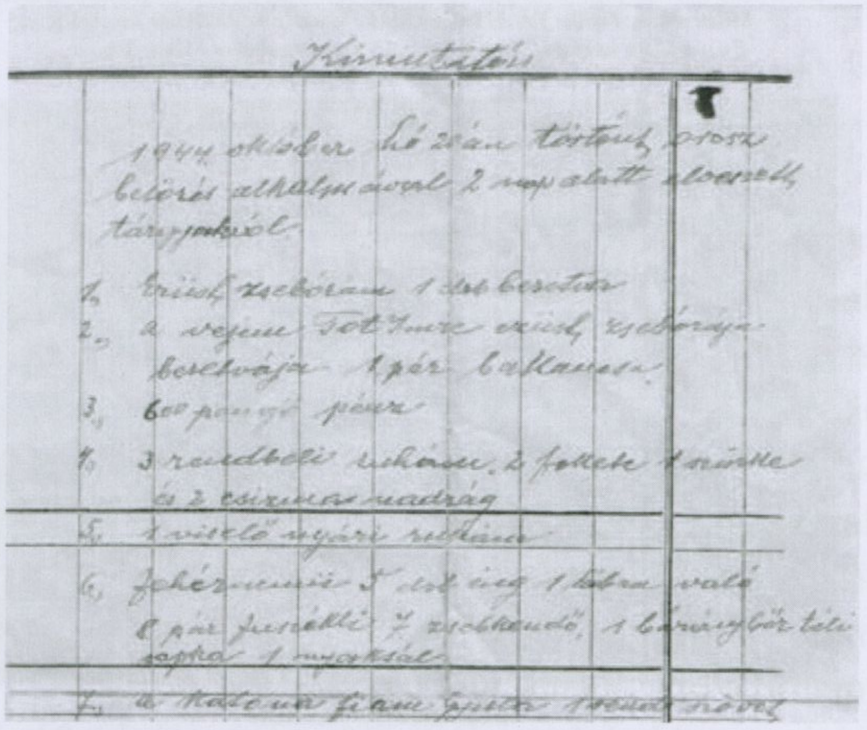

Kimutatás

1944 október hó 29-én történt orosz betörés alkalmával 2 nap alatt elvesztett tárgyakról.

1. Tőlük vásárolt 1 db bőrtáska
2. A vejem Tóthtól tőlük vásárolt bőrtáskája 1 pár bakancsa.
3. 600 pengő pénz
4. 3 rendbeli ruhám, 2 fekete 1 csíkos és 2 csíkos nadrág
5. 1 viselő nyári ruhám
6. Fehérneműek 3 db ing 1 tükrös való 8 pár zsebkendő, 1 bőrnyakkendő, 1 bőrnyakbőr téli sapka 1 nyakkal

Tamás Gyula kimutatása az 1944 októberi orosz betörés idején elveszett tárgyakról

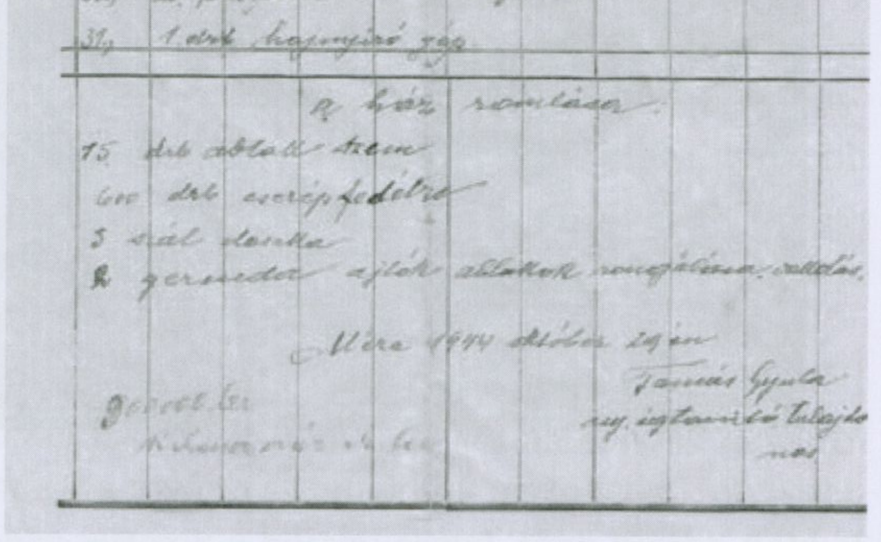

17. 3 db zsákja
18. 6 pecsétgyűrű fémből készült
19. forrás 11 db 15 P 47 fillér
20. 1 db pár vászon kötő öröl
21. Tolóra előtt egres ribizli mogy 346 fa is
22. 20 vékás gyümölcsös almás
23. 20 liter dió
24. 35 liter mézes
25. 30 db tojás
26. 4 kg szalonna 6 kg zsír 17 kg liszt
27. 11 db liba 4 tyúk 5 tyúk
28. 8 családi mál
29. 5 véka árpa
30. 20 pinnia kenderfonal
31. 1 db kapanyél vas

R ház romlása:

15 db ablak üveg
600 db cserép fedésre
3 szál deszka
R gerenda ajtók ablakok rongálása, vallás.

Méra 1944 október 29-én

Tamás Gyula
ny. iskolaszéki tulajdonos

Méra, 1945. Nagyszülők az unokákkal. Balról: Máthé Zsófia, Tamás Gyuláné Sztojka Irma nagymama, ölében Tóth István, mellette Tamás György, hátul Máthé Éva, Tamás Gyula nagyapa, ölében Tóth Ildikó

GYERMEKKOROM TÜNDÉRKERTJE

Tamás nagyszüleim háza és telke nagyon megsínylette a második világháború viszontagságait. Az ablakok tönkrementek, a cserepek lesodródtak, összetörtek, nemcsak a lakóházon, de az istállón, az udvar jobb oldalán húzódó gazdasági épületsor tetején is. Csoda volt, hogy nem történt komolyabb baj. A háború után a házat teljes egészében rendbe hozták, de a gazdasági épületnek, cserép és pénz hiányában csak a negyedét tudták befedni. Szegény nagyapánk bizonyára bosszankodott a félbe-szerbe maradt munkán, annál jobban örültünk ennek mi, unokák, kik „heten voltunk, mint a gonoszok”:

Máthé Éva (Évi) 1933-ban,
Tamás Zoltán (Zoli) 1939-ben,
Tóth Ildikó Irma, e sorok írója 1941-ben,
Máthé Emma Zsófia (Zsófi), Évi húga 1943-ban
Tóth Imre István (Pisti) idősebbik öcsém 1944-ben,
Tamás György Gyula (Gyurika) 1944-ben, öccse
Tamás Gábor (Gabika) 1948-ban született.

A nyolcadik unoka, fiatalabbik öcsém, Bódizs András (Bandika) sokkal később, 1955-ben született, így nem lehetett részese gyermekkori élményeinknek, de három éves korától nagyszüleink mérai házában nevelkedett, ezáltal ő is értője visszaemlékezéseimnek.

1941. Családi összejövetel a kolozsi parókia tornácán. Balról: Máthé Sándor, Tóthné Tamás Irma, ölében Tóth Ildikó, Tóth Imre József, Tamás Jenőné Mikes Erzsébet, a Mahr-házaspár, Tamás Gyuláné Mahr Erzsébet, Máthé Éva és ifj. Tamás Gyula

Családi kép a kolozsi fürdő sétányán: Állnak: ifj. Tamás Gyula és felesége Mahr Erzsébet, egy Mikes rokon, Tóthné Tamás Irma; Ülnek: Máthé Éva, Máthéné Tamás Emma, a Mahr házaspár, Tamás Jenőné Mikes Erzsébet és Máthé Sándor

Üdvözlet Kolozs sósfürdőről

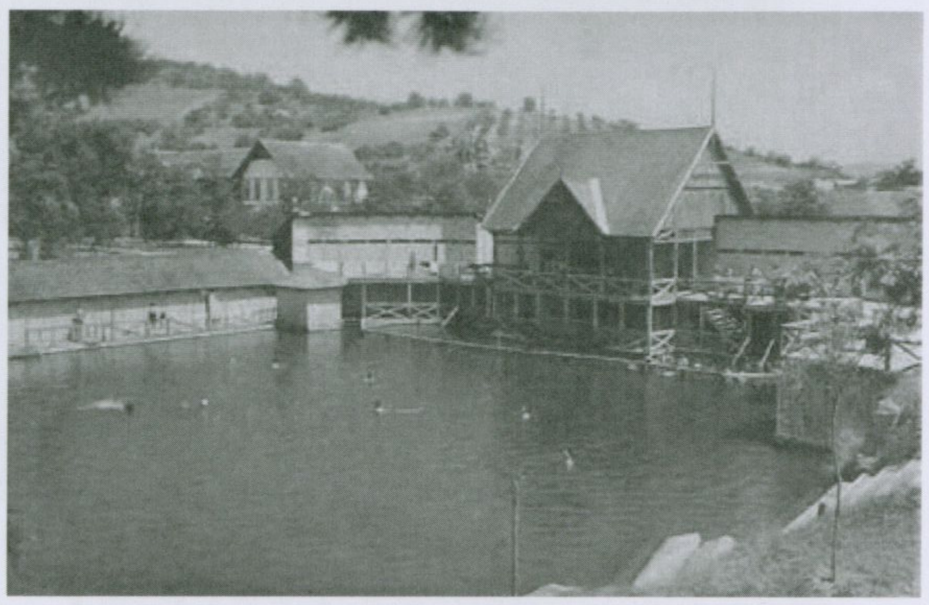

Kolozs. Sósfürdő a fürdőházzal

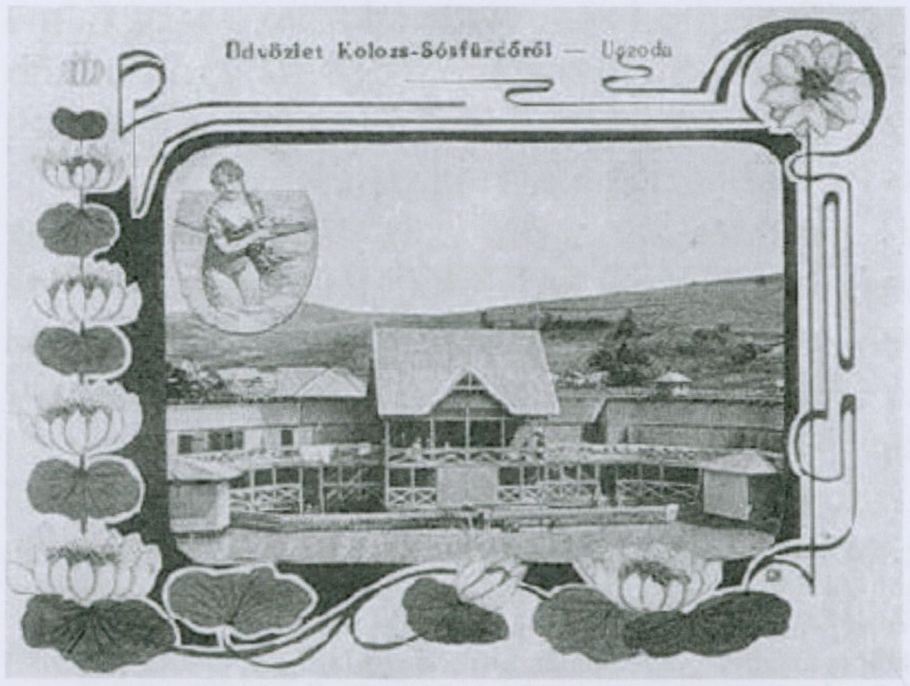

Fürdőző társaság a Dörgő körül

(Sóakna és Torda mellett Kolozson volt a jelentősebb só-lelőhely, a legrégibb sóbányászatot igazoló iratok a 12. században keletkeztek. Mivel a sóbányászat nagyon fontos dolog volt, a helység városi rangot kapott. Nem sikerült megtudnom, miért maradt abba a só termelés: azért-e, mert a bányák kimerültek, vagy az omlásveszély miatt. Ez utóbbi feltételezésem nagyon is indokolt, hiszen a fürdő a hajdani sóbánya beomlásakor keletkezett. A jelenleg is működő fürdő három részből áll, a strandolásra használt, kiépített Fürdő tóból, az úgynevezett vadfürdőzésre használt, kiépítetlen Dörgőből, és egy zárt, meleg fürdőből. A víz mozgásszervi, endokrin és nőgyógyászati rendellenességek kezelésére alkalmas. A fürdő a község tulajdonában van, 2005 és 2008 között Európa Uniós pályázati pénzből felújították).

Bár a kolozsi népes református gyülekezet sok munkát rótt lelkészére, Máthé Sándornak valamelyest mégis könnyebbedett a szolgálata. Vasszorgalommal képezte magát tovább, néhány év rendes lelkészi szolgálat után esperessé léptették elő. 1926-tól előadó lett a kolozsvári teológián. Az egyházvezetők egyre több és felelősebb tisztségre kérték fel. Egyházi tisztségei természetesen családjától is megkövetelték a társadalmi szereplést. A tágas parókián Berta, a kedves, melegszívű asszony, „nagy házat vitt", ahogy mondani szokás. Erre nem csak férjének egyházi és társadalmi pozíciója késztette, hanem saját irodalmi és társadalmi érdeklődése is. Kolozs felkapott fürdőhellyé nőtte ki magát, Berta szalonjában sok irodalmár, művész megfordult. Berta Ady Endrének lelkes pártolója, rendre megjelenő verseskötéteinek előfizetője, verseinek értő tolmácsolója volt.

Berta édesanyja törékeny alkatát örökölte, sokat betegeskedett. Több éven keresztül küzdött vesebetegségével, az orvostudomány nem tudott segíteni rajta, hiszen akkor még gyermekcipőben járt az ezzel a kórral foglalkozó ága. Berta meghalt, kitölthetetlen űrt hagyva férje, gyermeke és az egész család lelkében. Sztojka Irmát nagyon lesújtotta immár második húgának halála, de saját gyászánál jobban törődött az árván maradottakkal. Megpróbálta enyhíteni sógora és unokaöccse fájdalmát, gyakran meghívta őket.

A két Sándor egyre gyakrabban látogatott Mérába, a gyászév letelte után is. Közhely, de igaz: a sors útjai kifürkészhetetlenek.

Régi diákemlékeimből

Diákélet a kolozsvári unitárius régi kollégiumban a XIX-ik százév végén

Írta és az 1957. június 30-án tartott ötvennyolcéves érettségi osztálytalálkozón felolvasta Antónya Mihály

„Oh régi régi rózsaszínű hold!
Ugye, mienk is ilyenszínű volt?
Diákkorunk dalos szigetján néha fölvilágol,
Ha álmodunk a régi jóvilágról.” (Mécs)

Legyen a mai nap számunkra az emlékezés ünnepnapja, amiként ünnepünk volt minden alkalom, valahányszor ilyen baráti találkozóra összejöhettünk. Elsőbben is lelkünk legbensőségesebb érzületével mondjunk hálás köszönetet az élet Urának, gondviselő és megtartó Atyánknak, hogy minket, akik ma egybegyűlhettünk, ilyen magas korral ajándékozott meg, holott tanulótársaink közül az évek hosszú során sokakat elszólított az életből, akiknél jobbak mi sem valánk.

Aztán fordítsuk vissza a rohanó idő kormánykerekét úgy 60-65 évvel, serdülő ifjúkorunk boldog napjaira, a múlt százév utolsó tizedére.

Mint szép tavaszi álom, úgy vonul el lelki szemeink előtt a múlt, telve emlékekkel, amelyek végigkísérnek életünk utain egészen a sírig. Az emlékezet világánál járjuk be tanuló- és diákkorunk hímes mezejét, szedegessük ékes bokrétába tarka virágait. Régi emlékeink felújítása nekünk bizonyára kedves s talán a hallgatóságnak sem lesz unalmas.

X

Kezdjük ott, mikor a 10-11 éves növendékgyerek közelből vagy távolból, szekérrel vagy vonattal szeptember hó első napjaiban megérkezik Kolozsvárra, melyről már tanulta, hogy Erdély legnagyobb városa, a Kis-Szamos mellett, 32.000 lakossal (ma ötször annyi), számos alsó- és középiskolával, 3 főgimnáziummal, tudományegyetemmel stb. Megilletődve tekint föl a Belmagyar-utca 12 sz. alatti kétemeletes épületre, melynek sötétbarnára festett főkapuja fölé be van vésve: „ Musis et virtutibus MDCCCVI. Communitas Unitariorum reaedificavit”.

Ez tehát a kollégium, melynek boltíves folyosójára úti podgyászával most először belépik. Csakhamar hasonlókorú gyermekek állanak vele szóba, kik már ismerősök a helyzettel s szívesen kalauzolják a hirdetőtáblához, hová ki van függesztve az előre bejelentett tanulók lakószobák szerinti beosztása - s onnan a szobájába.

Ebben a fehérre meszelt, frissen súrolt szobában fog lakni. A falak mellett kereken barnára festett magas vaságyak sorakoznak két-két jókora záros fiókkal a nagyobb diákoknak. Némelyik alatt éjszakára kihúzható karikás kiságy az alsóbb osztályúak számára. Egyik-másikba már be is költözött a gazdája.

A kis újoncdiák is - miután a külvárosban egy hóstáti gazdánál 10 krajcárért megtöltötte a szalmazsákját, ágyát és fiókját elrendezi s tovább szemlélődik a szobában, melynek felszereléséhez tartozik a hosszú asztal, több kisebb fiókkal a künnlakó városi fiúk használatára, aztán mosdószekrény, tüzifásláda, kályha. Egyéb szükséges dolgokat, mint kefeseprűt, szemétmerőt, porolókefét, asztali lámpát, mosdótálat, vízkiöntő vedret, két vizeskantát, petroleumosbádogot a lakók közösen szereznek be abból a pénzből, mit a tanulók a beíratkozás alkalmával „szobaszükség” címen befizetnek. Székről mindenki maga gondoskodik magának, többnyire az ószerről. Még a szobafőnöknek is van egy saját asztalkája az egyik ablak közelében.

A nagy ágyakra lécrámakeretet ácsolnak össze a lakók s arra szegezik a hazulról hozott, vagy a singes boltból vásárolt kartonágyterítőt, ami egyöntetűbbé tetszetősebbé teszi az ágyakat, no meg aztán alatta meglapulva csendesen pihenhet az álmos diák.

Ilyen lakószoba a főépületben 14, a melléképületben pedig - az ifj. könyvtár helyiségében - 1 van. Ezek a lakószobák a régi időben különböző városneveket viseltek, melyek közül a mi időnkben csupán a 27 sz. „Róma” tartotta még a régi elnevezését is.

A többi helyiség részint tanterem, kollegiumi könyvtár, levéltár, szertár, múzeum, igazgatói iroda, tanári szoba, díszterem s részint az Egyházi Képviselő Tanács ülésterme és irodahelyisége. Ez utóbbinak irodafőnöke egy papjelölt, ki az E.K.Tanács hivatalos postáját kezeli s a Tanács kiadványait, körleveleit lemásolás végett kiadja a havi 2 forinttal díjazott szépírású diákoknak, az ún. „egyházi írnokoknak”. Takarításra s küldöncteendők végzésére egy szolgagyerek van alkalmazva.

Antónya Mihály régi diákemlékeiről szóló feljegyzéseit Benczédi László szíves engedélyével közlöm, ugyanis Antónya Mihály későbbi magyarszováti unitárius lelkész az ő anyai nagyapja, kinek egyik kézírásos füzete a diákemlékeiről szóló, a másik a fél évszázadot átölelő magyarszováti szolgálati éveit eleveníti fel.

Az 1899-iki Egyházszervezeti Törvény aztán beállította az önálló egyházi és püspöki titkári állást a megfelelő irodaszemélyzettel. Ugyanakkor szerezték be az abban az időben még újdonság számba menő „Yost"-írógépet s ezzel a diákok egyh. írnoksága is megszűnt.

Lássuk, mi történik a vidéki újoncdiákocskával tovább.

Miután beiratkozott, már a tankönyvek beszerzése következett. Egyik-másik múlt évi I. gimnazistától pár használt könyvet vásárol s megtudja, hogy a tanulók fehérneműjének mosását a városról bejáró mosónők végzik havi 50 kr. díjért, de az igényesebbeknek, ha már keményíteni is kell, 80-ért. Egy mosónő két vagy több szoba lakóira is mos. Ebbe a szobába Vitálisné jár be a Györgyfalvi utcából, aki hétfőn reggel viszi a ruhát s szombaton délután pontosan hozza a tisztát.

Ezzel vége is az első napnak. Kapuzárásra szól a Suky László-féle nagy csengő, melynek hangja csendes időben a vasútállomásig is elhallatszik. A szobafőnök vagy „hospes", aki rendesen egy papjelölt, vagy papnövendék, esetleg VIII-VII-es diák, számbaveszi a lakókat, hogy az „absens-szedésnél" jelenthesse a hiányzókat. Mindjárt be is lépik az ellenőr (v. kontra) a jánitor kíséretében s minthogy hiányzó nincs, mennek tovább.

Bennlakási alkalmazottak

a) Iskolafőnök vagy senior. A bennlakási elöljárók közt az első, mintegy bizalmi tisztség, melyet rendesen egy papjelölt tölt be. Régente nagyobb hatásköre volt: helyettesítette a rectort, képviselte az intézetet a polgári hatóságok előtt, vezette a kollégium annaleseit, melyek ma értékes történelmi kútfők. Ő szedi be és számolja el a különböző iskolai díjakat. Kifizeti az ösztöndíjakat, szolgafizetéseket. A tanév folyamán temetési díjakból, patrociniumokból befolyt összeget tanév végén „divisio" címen a jogosult diákok közt kiosztja. Az első emeleti 16 sz. lakószobából benyúló kis szobában lakik, a főkapubejáró fölött.

b) Iskolagazda, régen economus. A bennlakás második elöljárója a földszinten, a kapu melletti 26 sz. szoba hospese, egy papnövendék. Kötelessége a kapu esti bezárása és reggeli kinyitása, a tanórákra a be- és kicsengetés, miért is szobája falán van elhelyezve a pontosan járó ingaóra. A postán érkező küldemények átvevője és kiadója. Felügyel, hogy tanítási órák alatt a tanulók az udvaron ne játszodjanak; a lármázókat, rendetlenkedőket beparancsolja, asztal alá guggoltatja, hol néha akkora tömeg szorong, hogy a nagy asztal is emelkedik tőle. Tele is van firkálva az alsó fele ilyenforma felíratokkal: „Itt ült Sz. K. 1892. fbr. 27."

c) Ellenőr vagy kontra. A belső és külső fegyelem őre. Az I. em. 14 sz. szobájában lakik, melynek hospese is. Szintén papjelölt vagy papnövendék. Az estvéli absens-szedés mellett még az ő kötelessége a hiányzók számbavétele, ahol a diákság testületileg jelenik meg. Tornaórára a Széchenyi-téri városi tornavívódába csoportosan menő osztályokat oda- és visszakíséri, a bennlakókat a rendes heti fürdésre a „Diána"-fürdőbe szintén.

Ez az állás 1894-ben az iskolagazdai állással egyesíttetett.

d) Jánitor. Az intézeti rend fenntartására szolgáló személyzethez számíthatjuk még a VI. oszt. „novicius"-diákok közül sorrendben következő hetest: a jánitort is, ki a hétköznapi reggeli préceseken, a vasárnapi reggeli oráción, a csütörtök reggeli predikációgyakorlaton, templomi istentiszteleteken és temetéseken följegyzi a hiányzókat s amint előbb láttuk, az esti absens-szedésnél a kontrának segít.

Kötelessége még az iskolai esküdtszékre idézettek neveit minden vasárnap reggel szobáról szobára járva felolvasni s az esküdtszék által kimondott esetleges pálcabüntetést a helyszínen az illetőre reámérni.

Régebben a zárkára ítélt renitenskedő lefogása és erőszakkal bekényszerítése is a novicius-diákok kötelessége volt, ami valamelyes karhatalmi, végrehajtó munkakört rótt reájok.

A jánitor gondozása alatt áll az ún. „lustrabot", melyen a tanulóifjúság névjegyzéke van különböző csoportosításban: osztályok, szobák, vallás, benn- és künnlakás szerint. Ez egy 75 cm hosszú, háromoldalú egyenes bükkfahasáb, melynek évszázados régi példányát a mi időnkben felküldték a Magyar Nemzeti Múzeumnak s helyébe egy ugyanolyan újat kaptunk további használatra. Szegény Petersberger Frigyes minden ilyen osztálytalálkozónkon elmesélte, hogy novicius-korunkban egyszer milyen telitalálatot kapott tőlem a hátára azzal a lustrabottal.

e) Szobaszolgák. Az internátusi alkalmazottakhoz tartoztak végül a szobaszolgák, alsóbbosztályú szegénysorsú tanulók, havi 2 frt. 50 kr. javadalmazással. Hány kiváló derék ember került ki idők folytán a kollégiumból, aki valamikor ilyen szerény körülmények között kezdte a tanulást s azután felküzdötte magát a közpályán a legmagasabb pozíciókig!

Megjegyzendő, hogy régebben a tantermek takarítását is ilyen szolgagyerekek végezték, azonban 1890-től erre a célra Fülöp Sándort fogadták fel „pedellus"-nak. Ez a Fülöp bácsi különben érdekes ember volt. Gyermekek réme az udvaron s diákok kedvence az érettségi írásbeli puskák becsempészésében. Kényes ügyek tanári gyűlésen történt tárgyalásáról mindig részletes adatokkal tudott szolgálni. Magabiztos nyugalommal járt-kelt s pontosan megmondta előre, hogy ekkor meg ekkor „adjuk" ki a szünidőt. Szerette a pluralis maiestatis-t használni. Lakása a püspöki udvar hátsó, földszinti részén volt.

Bennlakási rend és életmód

a) Felkelés, napirend, étkezés. Az iskolagazda szobaszolgája hétköznapokon reggel 5 órakor felkelésre húzza a nagycsengőt. Aztán végigszaladva a folyosókon, minden szobába bekiált: „Keljenek fel urak!" Félóra múlva, a második csengetésre mindenki készen van az öltözködéssel, mo-

sakodással, ágyösszevetéssel. A VI. VII. VIII. oszt. diákok és a papnövendékek sietnek a díszterembe „précesre", hol névsorolvasás és közös éneklés után a soros diák a szószékről elmond egy rövid imát, mely ha történetesen nem sikerült a legjobban, utána mintegy bírálatképpen az énekvezető rákezdi a „Gyarló vagyok Úristen..." vagy „Vigyázz értem Úristen..." kezdetű egyházi énekek valamelyikét.

Ezalatt a lakószobákban a szolgagyerekek takarítanak, az alsóbbosztályúak pedig körülsétálják a Főtért, hol bizony különösen a zimankós téli hajnalokon még senki sem jár, csak a nagybundás, kucsmás, alabárdos éjjeliőr topog a járdán a boltajtók előtt s egyetlen árva bodega-féle helyiségben, a „füstös" Tufiban (Tauffer cukrászda) van még az estvétől lámpavilág, hová az éjszakát különböző lokálokban átmulatott lumpok társasága verődik össze zárórák után hajnali találkozóra s az éjjeli standon átfázott bérkocsisok botlanak be 1-2 pohárka melegítőt felhajtani.

Adventi időszakban a főtéri Szent Mihály-templomban ilyenkor van a hajnali mise, a „rorate", melyre örömest bemegyünk mi is, hogy a templom falai megvédjenek a Gyalui-havasok fagyasztó hideg szelétől, de azért is, mert hallomás szerint ott kolbászt is szoktak osztogatni. Mi kell egyéb az éhes diákgyomornak? Elébátorkodunk a fényesen kivilágított oltár korlátjáig, hogy hamarabb kerülhessünk sorra, de a kolbásznak sehol semmi nyoma.

Csalódva indulunk haza, kerülünk a helyeinkre s elővesszük a napi leckét.

Időközben a szobaszolgák a zöldmázas, csicses cserépkantákkal ivóvizet hoznak a Széchenyi-térről, minthogy abban az időben Kolozsváron még nem volt vízvezeték s a jóvizű kutakat felkeresték, így a négyágú, szivattyús Széchenyi-kutat is.

Hét órakor a szobaszolga megkérdi, hogy ki mit hozat a piacról s elintézve a reggelire valók bevásárlását, kinekkinek számbaadja az övét: a Kacsó-nénitől vásárolt puha, fehér, foszlósbelű „lábosházi" kenyeret, melléje füstös vagy paprikás szalonnát, szafaládét vagy disznófősajtot, szárazkolbászt, tepertőt, sajtot, túrót vagy egy pohár tejet az átellenben levő Losonczy Albert péktől.

Nyolc órakor a kicsengő hangjára mindenki siet a tantermébe órára. Az órák közti 10 perces szünetekben benépesül a nagy udvar s aki teheti, az iskola előtti péksüteményes sátorban áruló Üvegesnénitől egy kiflit vagy zsemlét vásárol s közben azon gondolkozik, hogy mit fog ma ebédelni.

Mert abban az időben még - vagy helyesebben: már nem volt konviktus, mint régen a XVI-XVIII. századokban, mikor a város s az egyházközség tartotta fenn a diákságot és tanárokat. Még csak „szállásra" sem jártak ki a tanulók egyik-másik kifőző kosztadónéhoz, mint Sz-Keresztúron, hol a vidéki tanulók jutányos árban vagy a beszállított terményekért naponta főtt ételt kaphattak. Kolozsváron leszámítva a kosztos tanítvánnyal bíró diákokat, papnövendékeket s a „közösebéd" nevezet alatt a tehetősebb városi családoktól rendre, naponként mintegy 30 tanulónak behozott ebédet, a kegykosztra kijáró szegényebb sorsúakat, a tanulók nagyrésze úgyszólván egész tanéven át a piacról szárazkoszton élt, különösen ha nem volt módja, hogy a kollégiumi kórház ápolójától: Barabás Károlytól vagy máshonnan bár ebédet szegődjék be magának.

Nem sokkal voltak kedvezőbb helyzetben az Aranyosszékiek sem, kik a heti piacokra bejövő falubelijeik útján csaknem minden héten kaptak hazulról egy-egy tarisznya elemózsiát, de elvégre az is csak szárazétel volt.

Déli harangszókor a szobaszolga ismét bevásárolja a lakóknak az ebédet, legtöbbnyire a közkedvelt „tordai pecsenyét", esetleg Nagy Gábor központi szállodája konyhájáról 10 kr-ért bab-, borsó-, lencse-, burgonya- vagy egyéb főzeléket (vastagételt), avagy gulyást, pörköltet, aki azt óhajt s van rá pénze. A városról hordatott ebédek is akkor érkeznek be s a szobalakók jó étvággyal költik el a nagy asztalnál ebédjüket, melynek koronája mégis az orrcsiklandozó, puha-ropogósra sütött „tordai pecsenye", bőrös sertés, amit Rózsanéni és Szikszainéni árul a Széchenyi-téri piacon a diákságnak. Ezek a pecsenyesütő családok eredetileg Tordáról telepedtek Kolozsvárra, aholis a lakásukon egész nap sül bő zsírban a pompás pecsenye s ahonnan óránként hordják nagy bádogbögrékben a magas trónuson ülő termetes asszonyságok fazekába s fedőjére. Régi igazság, hogy valódi tordai pecsenyét csak a tordai asszonyok tudnak sütni. Tanúságtételre hívhatnám, ha ugyan még életben van, Hunwald Ernőt, a Hunwald-fiúk kisebbikét, aki VII-ikes diák korában a mi szobánkba járt be Dézsi Feri osztálytársához s a szolgagyerekkel sokszor hozatott egy-egy jó karaj tordai pecsenyét s fogyasztotta el diákbarátaival együtt jóízűen, vallási tilalma ellenére, bátyja és apja tudtán kívül.

Ebéd után egy kis mozgás, szaladgálás, labdázás vagy ciglejáték nem árt, tehát a 2 órai csengetésig ki lehet menni az udvarra. A délutáni órák különben sem oly nehezek. Inkább melléktárgyak, ének, szépírás, rajz s ilyesmik, a szerda és szombat délután pedig egészen szabad.

Tornaórára mi is, mint a legtöbb iskola, melynek saját tornaterme nem volt, a városi tornavívódába jártunk osztályonként, páros sorban, mellettünk a kontra, suhogó nádvesszőjével. De ha menet vagy jövet idegen iskoláscsapattal találkoztunk s kiabálták felénk, hogy „berbécsek", vagy „be-e-e" bégettek, könnyen csetepaté, vagy legalább is hógolyózás lehetett belőle.

Öt óra után mindenki elfoglalja helyét a lakószobában s a másnapi leckéjére készül.

Egyszer csak benyit a sóspereces fiú „friss a perec" kiáltással, jobbjában hosszú fenyőfarúdra fűzött perecekkel. A nagyobb diákok jókedvükben mindjárt fogadnak, hogy ki tud több perecet leütni a rúdról egy ökölcsapással. Van, aki 12, 14, sőt 17-et is leüt, de ha csak egy negyed perec nagyságú is a rúdban marad, elvesztette a fogadást s ő fizeti az egésznek az árát, - ellenkező esetben a partner. Ilyenkor örül a gyerekhad, ők járnak legjobban, a szertehulló perecdarabokat serényen kapkodják a földről.

Vacsoraidő előtt még a priváttanítók tanítványaikkal foglalkoznak, felkérdik a másnapi leckét s ha szükség, egyetmást megmagyaráznak, megértetnek.

Ezzel a künnlakók haza is mennek, a bennlakók pedig vacsoráról gondoskodnak.

A szobaszolga már estvéli bevásárló útjára készül, mikor nyílik az ajtó s a nagyszotyros virslislegény beszól: „friss virslit meleget, tormát mellé eleget!" Soha jobbkor. Legott meg is kapja a megrendeléseket kitől egy -, kitől két pár erejéig s míg a tormát reszeli, máris fő a pompás virsli a lobogó bögrében. De ha valamelyik pajkos gyerek titokban odasompolyog, gumidarabot dob a gyorsfőző kürtőjébe, mitől éktelen bűz támad s utána hangos veszekedés. A tettest megállapítani mégsem sikerül. Megy az élet tovább.

A karácsonyelőtti hetekben, mikor falun megkezdődnek a disznóölések, mindennap több-több csomagot cipel be a mindig jókedvű Madarasi-bácsi, a csomagkihordó postás, zöldrefestett postakocsijából a gazdaszobába. Érkeznek a jó hazai küldemények, friss és füstös disznóságok, kolbász, májas, oldalas, tepertőspogácsa s a messzehíres torockói „somodi", alma, dió s egyebek, honnan ami telik. - A húsneműek a tágas „füst-lyukba" kerülnek, sötét, szellős, hideg helyre. Van, aki a lakószoba külső párkányára helyezi ki, ami bizony nem a legesztétikusabb látnivaló a népes utcán járó közönség számára.

Közben legyen mondva, a mi népszerű Madarasi bácsinknak 20 év múlva igen tragikus vége lett. Ugyanis 1918-ban a hosszas esőzésekkel a Fellegvár tetejéről egy 19 tonnás hatalmas kőszikla leválván, a Szamosba gurult s útközben az ő házikóját találva, odanyomta s őmaga is szörnyethalt alatta. A szerencsétlenség leírását lásd az „Érdekes Újság" 1918. évi 7. sz.-ban a helyszíni fényképfelvételekkel.

A hazai téli csomagok hatására a tanulósereg életszínvonala szemmelláthatólag megemelkedik. A kályhából kikotorászott parázs fölött háromlábú vaslábasokban sül, sistereg a kolbász vagy oldalas s lesz is mindjárt olyan füst és konyhagőz a szobában, hogy vágni lehet. Természetes, hogy ezt a hosszabb időt igénylő sütkölődést inkább az esti órákban lehet gyakorolni, mikor a bennlakók magukra vannak. Ilyenkor ha valamelyiknek eszébe jut, hogy e mellé a füstös oldalas mellé milyen jó lenne egy kis káposztacika, egyszeribe átriasztják a szobaszolgát a zöldmázas kosztoscsészével Péterfi Dénesné nagytiszteletű asszonyhoz, hogy Simándi úr kéret egy kis káposztalevelet. A fiú pár perc múlva már hozza is a káposztalevelet, benne egy szép fej káposztával. A nagytiszteletű asszonynak ugyanis minden ősszel gondja van, hogy a diákok részére sózzon be egy hordó káposztát. Hasonlóképpen a közelben lakó többi tanárcsaládok is. - Hát még ha valamelyik hozzáértő diák puliszkát is főz, kész a lukullusi lakoma.

Egyszer csak megszólal a nagycsengő, nyolc óra van. Kapuzárás, absens-szedés, csendes foglalkozás. A soros vigil (IV. oszt.-tól fölfelé) elfoglalja helyét a vigilszobában, hogy kaput nyisson a künnmaradottaknak vagy színházból jövőknek. Éjfélkor aztán felkölti a második vigilt s átadja annak helyét reggelig.

Ugyancsak az első és második emeleten is van vigilálás, helyesebben folyosóőr, főképp a tisztaság szempontjából. De ha az illető vigil álmos vagy hanyag s reggelre „pakk"-ja érkezik, mivelhogy az illemhely távol, az udvar végében van, bizony el kell takarítania. Ellenben ha tetten érte a pakk küldőjét, egész évben az fogja őt helyettesíteni a vigilálásban.

A téli nagy hidegekben szombat éjjel két-három szolgagyerek a díszterem nagy „Meidinger"-kályhájában állandóan tüzel, hogy a vasárnap reggeli szónoklattani gyakorlatra meleg legyen a teremben. Vigileknek mondták ezeket is.

b) Lefekvés. Kapuzárástól lefekvésig mindenki a másnapi leckéjére készül, tanul vagy olvas.

Régi gyakorlat szerint a lefekvés ideje 10 órakor volt. Az 1896-iki új rendszabályok értelmében lefekvésre féltízkor csengetnek, de a 12 éven aluliak és elemisták (pacalok) hamarább is lefekhetnek. Ezzel nagy részben meg is van előzve az a helytelen szokás, hogy a könyve mellett bóbiskoló kisebbeket a nagyobbak különböző módon bántalmazzák, vagy éppen „csillagot rugatnak" vele, ami abból áll, hogy az asztalra borult álmos gyerek ujjai közé óvatosan papírszeletkéket dugnak s meggyújtják. Ez a durva tréfa a hirtelen ijedtségen kívül érzékeny égési sebet is ejthet a többiek hangos mulatságára. Emlékszem, hogy kisdiák koromban Kászoni Árpád tanítóképzőstől egyszer olyan fricskát kaptam, hogy az orrom vére azonnal megindult.

Tíz órakor minden elcsendesedik, sötétség borul a napközben hangos iskolaépületre.

Egy ablakban mégis valami gyér világosság szűrődik ki, bizonyára valamelyik magoló diák rágja még a másnapi görög könyvnélkülit. Különben mindjárt kitudódik, mert Szász András kontra is észrevette s arrafelé igyekszik. Amint belépik, meg is kérdi, hogy mi fő abban a fazékban?

- Csak víz, feleli a hospes nyugodtan, lábvizet akarok venni.

- Jó, de nehogy valami tiltott dolog legyen. Különben is 10 óra után nem szabad a lámpát égetni. Azzal megy a szobájába.

A kontrának jó szimatja volt. Valójában teázni készültek a nagyobb diákok a közösen összeadott hozzávalókból.

Mikor aztán gondolták, hogy a kontra alszik, a veszedelem elmúlt, a társaság az asztal körül jókedvvel gyönyörködött a párolgó tea fölött égő rumos cukor imbolygó kékes lángjában. Élcelődve, kellemesen szórakoztak a maguk csendes társaságában s ha nem félnének a botránytól, talán rá is gyújtanának a régi diáknótára, hogy

„Jaj, jaj, jaj, az az átkozott,
Jelest érdemeltem volna s
Szekundát adott."

(Folytatása következik)

Szomorú szívvel búcsúzunk

KOLTAI REZSŐ

(1924—2013)

lelkipásztortól

a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek 1965—1990 között 25 éven át szolgáló lelkészétől. Istennek köszönjük, hogy személyében negyedszázadon át hűséges pásztort állított az Északra sodródott magyar hívek gondozására. Hozzátartozóinak, a gyászolóknak Isten vigasztalását kérjük, Neki pedig örök békességet!

Temetésére 2013. május 10-én, 11:00 órakor kerül sor Helsingborgban, a S:t Olof templom temetőjében.

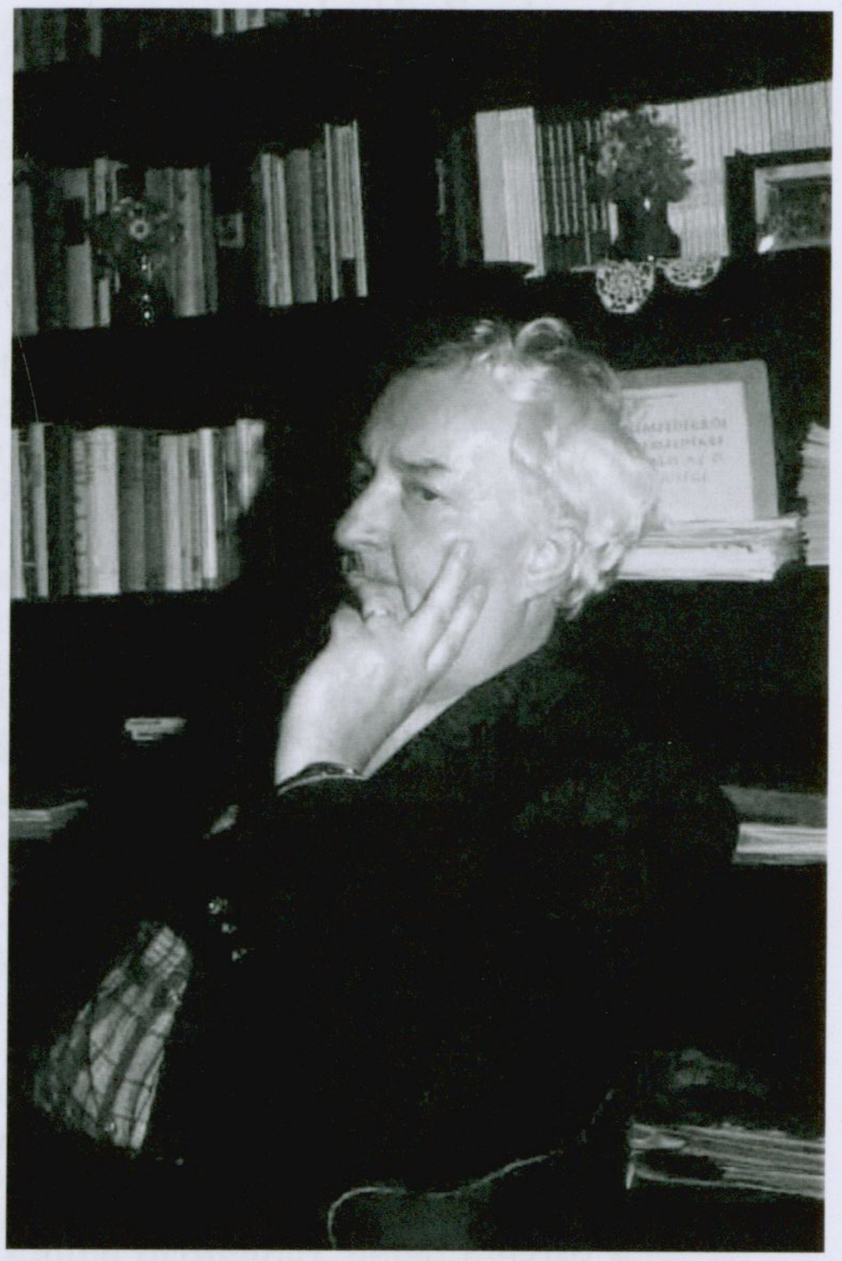

Tångagärde, 1977. Cserkésztábor. Középen Koltai Rezső lelkész, cserkészparancsnok, jobbra (bottal a kezében) Kellner Ilona lelkész, cserkésztiszt

Reményik Sándor

CIRCUMDEDERUNT...

Oh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít
meg engem e halálnak testéből?
Pál, Rómabeliekhez, 7,24.

Annyi nehéz, fojtó szagú tavasz,
Annyi örömtelen tavasz nyomán
Eljött ez is. És eljöttek vele,
Vele jöttek a végső borzadások
És körülvettek engem iszonyún.
Rettegve láttam: kendővégre állok
A Rémtől — s fegyver csak az ő kezében.
Harang ha kondult: engemet temettek.
Mozdony ha sípolt: nekem szólt: mehetsz.
Minden arcon az ítéletet láttam,
Aggódva ahogy rajtam révedez.
Hallgattam hajnalban a madarak
Pitymalló s erősödő énekét —
Sosem hallottam ilyen gyönyörűn — —
S tördeltem izzadt kezemet: *Ne még!*
A szívem beteg, rángatózó lángja
Kéken virrasztott őrült éjszakákon,
Láttam: rohamléptekkel jő halálom,
Mint gyertyalángra szélroham — s hiába,
Hiába borult a kis mécsre védőn
Édes mosoly és erős biztatás,
Hiába: ez a végső búcsúzás.
Fogták a kezem, tartották keményen,
Mégis: mintha nem fogta volna senki.

Szinte üvöltöttem: ne hagyjatok!
Még ne hagyjatok, ne hagyjatok menni!
Tartozom nektek — tartozom magamnak.
S az Istennek is tartozom — ha van —
S fel kell tisztulnom — csak erjedtem eddig —
Nem önthetnek ki ily zavarosan
Az örökélet szűzi virányára —
Sivó homokjára a semminek!:
Választanom kell e kettő közül,
Ki egyik mellett sem tettem hitet.
Még most sem. Ráz a rémület pedig,
Apácák közt darálok vak imákat,
És mindhiába mondom: Erős várunk...
Hasztalan ez a vacogó alázat,
A végtelenbe hasztalan kiáltunk!
Féltem. Vert-kutyaképpen, nyomorultan,
Pedig, mint erdőn rőzse-vivő vén:
A halált hányszor, hányszor hívtam én!
Hányszor öltem meg magam gondolatban —
De most, hogy eljött hirtelen, hívatlan,
Rettenve kértem: ne tégy egyebet:
Segíts, segíts tolni a napokat,
Cipelni a rőzsét: az életet.
Ó rőzse: teher, melynek célja nincs,
Ó rőzse: Élet, az én életem!
Nem tudok könnyíteni magamon

S nem tudok könnyíteni népemen!
Betegen senyvedek és gúzsbakötve
Lelkem önzetlen mozdulatai —
Pedig be szerettelek volna rőzse: élet
Boldog áldozatként meggyújtani!
S a kezem béna és néma az ajkam
És nem tud senki segíteni rajtam
S nem tudok segíteni magamon
S nem tudok segíteni népemen
Miért hát ez az őrült félelem?
És féltem mégis. Önzőn, nyomorultan
Kapkodtam minden szalmaszál után,
Kapkodtam hit és bölcsesség híján.
Mitől féltem? Meg tudnám mondani?
Talán csak az utolsó gyötrelemtől:
Torz lobbanásától a gyertyalángnak?
Talán, hogy számadoltat valaki —:
Őre túlvilág titkos kapujának?
Talán attól, hogy a penész virít,
Talán, hogy gonosz álarc a halál
S testem érzi még a sír férgeit?
Talán, hogy a szenvedés végtelen?
Féltem — nem voltam más, mint félelem.

Pedig milyen egyszerű lett volna hittel
Roskadni le a keresztfa tövébe —
Vagy bölcsességgel mint a római
Folytatni vérem langy fürdő ölébe.
A csillagokra gondolni s az égre,
Vagy a langyos, békés örök sötétre.
Szólni, mint hős testvérem az Igében,
Holtig verselő fiatal halott:
Mindegy. Legyen a Te akaratod.
Vagy szólni önmagamnak: költő voltál
S test vágyát-kínját mindig utáltad —
Mostan hát leveted a ronda testet
És leteszed, mint este a ruhádat.
Ami belőled fény volt: körbejár itt
Testtelenül, gyönyörű-szabadon —
Fényként lépsz be fehér leányszobába
S fényként égsz férfi-munka-asztalon.
Az, hogy te mindezt tudni nem fogod már:
Nem érinti fényből-szőtt képedet.
Zenghetsz nagy győzedelmi éneket.
Az apostollal zengedezhetsz bízvást:
Bizony a halál nyereségem nekem.

Zengedezhettem volna — — és mégis féltem.
Nem voltam semmi más, csak félelem.

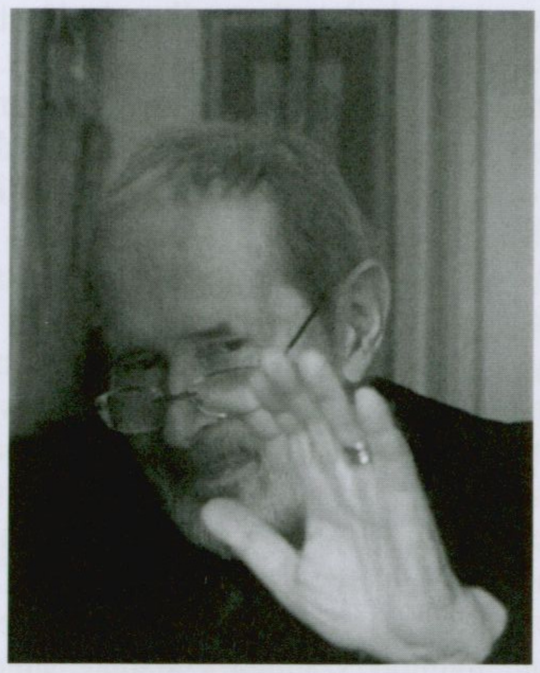

Veress Zoltán
1936-2013

Gyászoló testvéreim!

Gondolatban most olyan magasba emelkedem, ahonnan délkeletre már látom a Kárpátok vonulatát. Siklórepülésben az Erdélyi Szigethegység fölé kanyarodok, s lassú ereszkedésben a Gyaluihavasok lábánál bukdácsoló Jára patakának völgyében érek földet. Megkapaszkodom a sziklaszirtben, melyre Léta vára épült az 1300-as években. Ismerős a táj: – karnyújtásnyira van ide Kolozsvár, a Tordai-hasadék, Torockó, Kalotaszeg. Szemközt a Füleházi-havasok, Kisbánya, az Öreghavas alatt kopjafás temetőjével Valkó, Gyerőmonostor. Akkor még színmagyar e tájék. S a történelem görgeti a századokat: Erdélyben Kolozsvár és Torda után 1564-ben Jára alapít unitárius egyházat. A lakók egy része megmarad reformátusnak, kétszáz évvel később visszatérnek a katolikusok is, a hegyekben vlachok telepednek meg, s 1784-ben, majd 1848–49-ben már irtják a vidék magyar lakóit. Zalatna, Abrudbánya, Nagyenyed, Verespatak örök mementó e szörnyűségekről.

Felsőjárában voltak honosak évszázadokon át Veress Zoltán apai felmenői: aranyosszéki székelyek, kik hitüket a templomfalra így írták fel: – Egy az Isten! Református hitét anyai ágon a háromszéki székely kurtanemes pávai Vajna családból hozta. Itt, Alsójárában töltötte gyermekkora nagyobbik felét Kemény János író (1903–1971), hasonló nevű emlékíró fejedelemősének és a reformkori Kemény Zsigmond írónak, politikusnak (1814–1875) leszármazottja. Nos, ez az a földrajzi, biológiai és szellemi háttér, melyből kiemelkedik és előttünk áll Veress Zoltán.

Kolozsváron született 1936. február 25-én. Tegnapelőtt lett volna 77 éves. Súlyos történelmet örökölt, s mint nemzedéke tagjaival szemben, nagyok voltak az elvárások irányában is. Négy esztendős volt, amikor az egyetemes romlás, bomlás, széthullás és megsemmisülés apokaliptikus valóságában megélhette a „Jöjjön el a Te országod" kézzelfogható valóságát is, amikor Erdély északi fele újra Magyarország lett. De ezzel együtt megélte családja iszonyatos fájdalmát is, mert Jára Dél-Erdélyben, idegen kézen maradt. Ezért költözött a család Kolozsvárra. Nyolcévesen „az eljött ország" újra elveszett, s mint írja: „gyermeki tudatomban természetszerűen, szinte magától jelent meg a párhuzam egyfelől annak az elveszettnek a visszakívánása, másfelől „a Te országod", azaz Isten országa eljövetelének kérése között."

Középiskoláit a kolozsvári Református Kollégiumban kezdte. 16 éves, tizedikes diák volt, amikor 1952-ben kommunistaellenes diákszervezkedésben (az IKESZ-ben) való részvétele miatt tizennyolcad magával együtt elítélték. Az elítéltek között volt Palocsay Zsigmond és Bodor Ádám későbbi literátorok, a teológus Kozma Zsolt, de közöttük volt Zoltán leendő felesége, az akkor 15 éves, kilencedikes Telegdi Magda is. A pártvezetés által „román Micsurin"-nak elképzelt Palocsay Rudolf közbenjárására az akkori pártfőtitkár amnesztiában részesítette az összes ebben az ügyben elítélt fiatalt, „miközben ugyanakkor tíz- vagy talán százezrek ültek a börtönökben vagy dolgoztak a kényszermunka-telepeken, sokan közülük bírósági ítélet nélkül, és sokan csak akkor szabadultak, amikor az Úristen megkönyörült rajtuk s magához vette őket" – emlékezik fájdalommal Veress Zoltán.

Lánya, Bíborka pedig így fogalmaz: „Most már megértek nagyon sok mindent, s köszönöm, hogy azoknak a szörnyűségeknek ellenére, a kolozsvári vizsgálati fogság, a szamosújvári börtön, a kapnikbányai ólomfejtés, a misleai női börtön, a munkaszolgálat, házkutatások, kihallgatások, zaklatások után úgy és olyannak neveltetek, amilyen lettem."

Szabadulása (1954) után folytatta tanulmányait, és a kollégium utódiskolájában, az 1. sz. Fiúlíceumban érettségizett 1955-ben. Talán biológus szeretett volna lenni, de börtönviselt múltja nem volt jó ajánlólevél, ezért egyelőre a kolozsvári Protestáns Teológiára iratkozott be. Itt, az egyház szemében az volt a szálka, hogy első éves hallgatóként megházasodott, majd megszületett első gyermekük is, Bíborka; 1956-ban átiratkozott a Bolyai Tudományegyetemre, magyar nyelv és irodalom szakra, de mint korábbi politikai elítéltet, 1958-ban innen is kizárták. 1958–59-ben a Terapia, majd a Carbochim gyárban dolgozott.

Eközben születtek gyermekirodalmunk remekbe szabott művei. Előbb csak kislányának írt néhány verses mesét. 1956-ot követően, hogy a forradalom szele ne produkáljon váratlan forgószelet Erdélyben is, a román politika jónak látta engedményeket tenni az erdélyi magyarságnak, s ennek tudható be, hogy 1957-ben NAPSUGÁR címmel magyar gyermeklapot alapítottak, s újraindulhatott egy régi társadalomtudományi lap, a KORUNK is. Eközben, 1960-ban megszületett második kislányuk, Jutka is. Gyermekverseit ezután már nem csak kislányainak írta, hanem a havonta megjelenő NAPSUGÁR gyermekolvasóinak. Itt jelent meg folytatásokban a *Tóbiás és Kelemen*, az *Irgum-Burgum Benedek*, vagy *Rongy Elek, a példakép* és *Pinduri, a kis csuri*. 1961-ben *Menetirány* című elbeszéléskötetével indul a fiatal írókat indító FORRÁS könyvsorozat. 1965-ben *Szeptember* című regénye jelent meg. Ebben az időben korrektor az UTUNK-nál (1962–70), majd A HÉT munkatársa és szerkesztője (1970–71), 1971-től a KORUNK szerkesztője. Itt mint a természettudományi irodalom mentora és művelője, az igényes tudománynépszerűsítés terén tűnt ki. A folyóirat kiadásában megjelent KORUNK KÖNYVEK köteteinek útját egyengette, a TÉKA sorozat számára Jókai természettudományos szövegeiből antológiát állított össze. 1974-ben végre megszerezte egyetemi oklevelét, levelező tagozaton.

S hogy közben micsoda hálóban vergődött, hogy „káderlapjának" ifjúkori „foltját" az IKESZ-t és a miatta elszenvedett börtönéveket mily galád módon használta ki a hatalon, arról csak ő tudhatott. Hogy a „megpecsételt múlt" se menjen feledésbe, kényszerítések és zsarolások meg-megújuló hullámaival emlékeztették az egykori szenvedőket, az éppen csak élni hagyottakat.

Bölcsészként nyilván ismerte a középkor magyar irodalmának egy kivételesen kiemelkedő személyiségét, Kecskeméti Vég Mihályt, aki 1565 tájékán feledhetetlen fordítását adta az 55-dik zsoltárnak. Bizonyára sokszor idézte ennek egy-egy versszakát, magára értve annak minden sorát:

Éjjel és nappal azon forgolódnak,
Engem mi módon megfoghassanak,
Beszédem miatt vádolhassanak,
Hogy fogságomon ők vigadhassanak.
Ugyan szemmel jól látom őket,
Én reám való gyűlölségeket,
Fülemmel hallom káromlásokat,
Igazság ellen feltámadásokat.

S megfogalmazódik benne, oly sok honfitársához hasonlóan előbb a vágy, majd az elhatározás:

Hogyha énnékem szárnyam lett volna,
Mint az galamb, elrepültem volna,
Hogyha az Isten engedte volna,
Ennét én régen elfutottam volna.
Akarok inkább pusztában laknom,
Vadon erdőben széllel bujdosnom:
Hogynemmint azok között lakoznom,
Kik igazságot nem hagynak szóllanom.

S a diktatúra legsötétebb éveiben, 1985 karácsonyában sikerült kiszakítania magát a kényszerűség varázsköréből, anélkül, hogy bárkinek, akár a legkisebb mértékben is ártott volna. – Ott voltam a kolozsvári vasútállomáson, amikor két unokájuk kezét fogva felszálltak a nemzetközi gyorsra, – nem tudtam, hogy búcsú-kézfogásunk majdnem egy évtizedre szól. Talán ők sem voltak biztosak benne, de vállalták a ‚halálugrást' – emlékezik szerkesztőtársa, jóbarátja, Dávid Gyula.

Kodály Zoltán a már idézett Kecskeméti Vég Mihály énekének felhasználásával komponálta 1923-ban Psalmus Hungaricus című művét. Sokunk hasonló „halálugrására" és búcsú-kézfogására emlékezünk, valahányszor hallgatjuk .

„Senki sem jókedvében hagyja el a szülőföldjét, s csak kevesen a puszta jobblét utáni vágyból; az emberek tíz- és százezrei, milliói, a fizikai és erkölcsi nyomorúságból, a nyílt vagy alattomosan álcázott terror, a hazugság és a félelem világából menekültek és menekülnek el hazájukból dicső huszadik és huszonegyedik századunkban" – mondja ki sokunk helyett dühvel és keserűséggel Veress Zoltán, majd így folytatja: „Mindezzel nem azt akarom mondani, a sorok között sem, hogy nekem magamnak nincs lelkiismeret-furdalásom amiatt, amire elhatároztam magam és amit megtettem. De azt várom el minden földimtől és embertársamtól, hogy ezt hagyja meg az én saját gondomnak, s engedje, hogy én magam küzdjek meg vele."

Addigi élete és alkotása otthon maradt, de amit tudásban, szellemében és lelkében „vámolatlanul" magával hozhatott, abból itt életművének mindenképpen szélesebb és maradandóbb „második részét" hívta életre. Életének ez az a szakasza, amelyről svédországi honfitársai a legtöbbet tudnak, hiszen

Wennesz László
1938-2013

1938. június 11-én született a Győrhöz közeli Öttevényben. Onnan járt be a győri gimnáziumba, ahol 1956-ban már végzős tanuló. A forradalomban a soproni egyetemisták követeléseihez csatlakozva vált ismertté, Öttevényben a forradalmi bizottság elnökévé választották, majd Győrben a Dunántúli Nemzeti Tanács keretében diáktársaival az Ausztriából érkező gyógyszert és élelmiszert továbbította Budapestre. A november 4-i orosz támadás után bujkálnia kellett, majd november 30-án édesanyjával és testvérével Sopronnál átszökött a határon. A Treiskirchenben eltöltött tíz nap után hozták ki Svédországba, ahol folytathatta tanulmányait. Diákéveit Luleåban töltötte, ahol 1961-ben megszerezte építészmérnöki diplomáját. 1970-től a Stockholm Megyei Önkormányzat projektmenedzsereként kórháztervezéssel és -építéssel foglalkozott, s a meglévő rendelők, idősotthonok műszaki gondozásáról, bővítéséről, új intézmények építéséről is gondoskodott. Legnagyobb munkája a Huddingei Kórház volt (akkoriban Skandinávia legnagyobb épületegyüttese). Nyugdíjazása után, 1989-ben megalapította a Svéd-Magyar Segélyszervezetet, mely kiterjedt kapcsolatrendszerét hasznosítva hozzájutott a svéd egészségügyi és oktatási intézményekben feleslegessé vált, de kiválóan használható eszközökhöz és bútorokhoz, melyeket aztán magyar intézeteknek juttatott el. Az első szállítmány 1989. április 26-án indult útnak a győri kórház részére, s az első kamiont újabbak követték. A szállítmányok lassanként a Kárpát-medence minden zugába eljutottak: Budapesten a Bethesda gyermekkórház, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem, a Református Menekültügyi Szolgálat és a Magyar Johannita Iroda, a csepeli kórház, vidéken Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Hódmezővásárhely, Csongrád, Gyula, Jászberény, Ózd, Tatabánya, Szolnok, Kisvárda, Siófok, Mátészalka, Kunsziget, Csanytelek, Öttevény, Pilisvörösvár, Győrújbarát, Győrszentimre, Fót és Mátraháza is kapott az ajándékokból. Az 1989 decemberi romániai fordulat után már Erdélybe is indulhatott szállítmány. A felvidéki Gután 1994-ben iskolai bútorokkal szerelték fel az újonnan induló katolikus gimnáziumot. A földig rombolt Árpád-kori település, a horvátországi Szentlászló megsegítésére 1998 nyarán 20 millió forint értékű iskolai és egészségügyi berendezést szállítottak. Traumatológiai ágyak és egészségügyi berendezések kerültek az eszéki kórházba, de Beregszászra is. Wennesz László éveken át Jáki Sándor Teodóz bencés atyával járta a Csángóföldet és ahol szükséget láttak, ott segítettek. Az utóbbi évtizedben Orbán Viktor felesége, az Ökumenikus Szeretetszolgálatnál tevékenykedõ Lévai Anikó segítette munkájukat. A csángóföldi Lészpeden Zöld János bácsi megkérdezte, nem tudnának-e a faluban orvosi rendelőt kialakítani? Egy év múlva megnyitották az új rendelőt. Majd Pusztináról kaptak köszönőlevelet, hiszen ott is elkészült a rendelő. Wennesz László felebaráti érzékenysége édesanyjától ered, aki az utolsó falatját is odaadta a rászorulóknak, de ugyanígy a svédek emberbaráti magatartását is követendőnek tekintette. Önzetlen munkájában biztos hátteret nyújtott számára családja. Mindig nagyrabecsüléssel emlegette gyermekeit: Barbarát (1971), Viktort (1973), Nikolettát (1974), igaz és mély szeretettel feleségét Ilonát, és legkisebb gyermekét, Pétert (1984). Nyugdíjazása után idejének nagy részét a Győrhöz közeli Győrújbarátban épült családi házban töltötte, de gyakran utazott fel Svédországba is, ahol a mintegy 60 fizető taggal és számos önkéntessel működő Segédszervezet munkáját koordinálta, újabb és újabb szállítmányait irányította. Tevékenységéért számos elismerésben részesült. Megkapta többek között a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjét,

---

Veress Zoltán temetésén mondott gyászbeszéd folytatása

életének ezt a szakaszát már mellettünk, velünk együtt élte, s szemünk előtt álmodott az itteni lehetőségek korlátain belül egy új világot, melyet részben sikerült megteremtenie is. Megalapította a *Peregrinus Klubot*, melyet a középkori, külföldi egyetemeket járó vándordiákokról nevezett el. És megalapította – feleségével, Telegdi Magdával együtt – az *Erdélyi Könyv Egyletet*, melynek 22 év alatt minden kötetét megtervezte, gondozta, szerkesztette, nyomdába küldte és kiadta. Szerte Európában, kint az idegenben lelki fogózkodót adott emberek százainak a tudat, hogy van egy külföldre szakadt ember, aki kint is folytatja, tovább adja azt az örökséget, ami rá bízatott. „Számon tartottam, s vártam a következő évi kötetet; többet rendeltem, s ajándékba vittem haza az otthoniaknak" – emlékezik egyik németországi, ma már Svédországban élő olvasója.

Nem az én tisztem, hogy értékeljem az Erdélyi Könyv Egylet által a nemzet asztalára letett művet. Magam csak köszönettel tartozom azért, hogy e hatalmas vállalkozásba kezdettől fogva belepillanthattam, mint a kuratórium egyik tagja. Veress Zoltánról és művéről még igen sokan és igen sokat fognak cikkezni, írni, elmélkedni. Végezetül említsünk meg még egy dolgot, amiről sokan nem tudnak, vagy amit nem tartanak tán fontosnak megemlíteni. Mint egykori teológust, aki kezdetben egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy időről időre hívő, magyar emberek közösségében összegyülekezve velük együtt énekeljen, velük együtt imádkozzon, és velük együtt elmélkedjen azon, hogy vajon Isten éppen itt és éppen most és éppen mireánk milyen feladatot bízott, Egyházi Közösségünk 1994 őszén felkérte Veress Zoltánt, legyen főgondnokunk, itteni szóhasználattal: országos felügyelőnk. Zoltán mindannyiunkat elbűvölt csodálatra méltó műveltségével. Nem restellem elmondani, hogy engem, ki hiánytalanul elvégeztem ugyanazt a teológiát, ahol ő csak egy évet járt, engem messze lekörözött teológiai és filozófiai tudásával egyaránt. Nemcsak öröm, de élmény volt tőle tanulni, tőle olvasni, s ha alkalom adódott rá, vele beszélgetni, vagy éppen zongorajátékát hallgatni. Együtt alapítottuk egyházi közösségünk folyóiratát, az Új Kévét, mely idén immár huszonegyedik évfolyamában jár. Feledhetetlenek az ebben közölt elmélkedő, kutakodó, válaszokat kereső és adó írásai. Biztos vagyok benne, hogy eljön az idő, amikor itt megjelent írásai önálló kötetben is megjelennek. Együtt éltük meg és éltük át egyházi közösségünk életének egyik legnehezebb időszakát, amikor a lenni vagy nem lenni, a szétoszolni vagy megmaradni kérdése mindennapi témánk volt. Hálásak vagyunk, hogy ebben az időszakban öt éven át vállalta az országos gondnoki/felügyelői tisztséget, s jó diplomáciai érzékkel igyekezett egyengetni közösségünk itteni életét a Svéd Egyházon belül, majd azon kívül, a hazai egyházaktól először még távol, majd hozzájuk újrakapcsolódva. Az, hogy ma újból létezik egy – a világon bárhol élő magyar reformátusokat összefogó – egységes Magyar Református Egyház, vagy hogy létrejött a Magyar Evangélikus Konferencia, vagy hogy sok vihart keltett csatározásokban kiállt az unitáriusok keresztény mivolta mellett, hogy a Magyarok Világszövetségében egyaránt helyet kapott az anyaországi, a leszakított területeken élő, a nagyvilág szórványaiba szétszóródott magyarság, hogy a magyar nemzet fogalmában méltó módon megtalálják és helyüket érezhessék mindazok, akik származástól függetlenül magukat magyarnak tartják, nos, mindezekben Veress Zoltánnak kisebb vagy nagyobb mértékben, közvetlen vagy közvetett módon megvolt és megvan elévülhetetlen szerepe.

Évek óta érezte, aztán megtudta, mennyire behatárolt az idő, s hogy hamarosan meghallja majd a Mennyei Atya hívó hangját. Talán ismerte azt a zsoltárparafrázist is, mely az 55. zsoltár zárószakaszára íródott:

Ó, de boldogító! Megszólal egy hang,
Csendre intő halk és szelíd estharang:
Tedd az Úr kezébe terhedet,
S az összetorlódó ügyeket.
Ő nem engedi az igazat elveszni,
A gonosz ember markába esni.

Kecskeméti Vég Mihály énekének záró soraival, így adta át lelkét teremtő Urának:

Te azért lelkem, gondolatodat,
Istenbe vessed bizodalmadat,
Rólad elvészi minden terhedet,
És meghallgatja te könyörgésedet.
Ámen

A gyászbeszédet *Molnár-Veress Pál* svédországi magyar protestáns lelkész mondta el 2013. február 27-én a stockholmi Skogskyrkogårdenben tartott szertartás keretében, melyen ugyancsak gyászbeszédet mondott *Kövendi Kászoni József* budapesti unitárius püspöki helynök is.

a Győr Város Egészségügyéért kitüntetést, a Nyugati Magyarságért és az Egyetemes Magyar Nemzet Érdekében Kifejtett Munkájáért és Segítségéért adott kitüntetést, Győrújbarát és Kunsziget díszpolgári címét, de tagja volt a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrendnek, hasonlóképpen a Vitézi Rendnek is. Egy évvel ezelőtt súlyos agydaganattal műtötték meg a világhírű stockholmi Karolinska Kórházban, majd hazakerült Győrújbarátra, onnan pedig egy rehabilitációs központba, ahol állapota fokozatosan romlott. 2013. március 13-án az Úristen magához szólította jó és hűséges szolgáját. 2013. március 16-án Öttevényben a római katolikus templomban engesztelő gyászmise keretében, családtagjai, rokonai, barátai, nagyszámú gyülekezet imádkozott lelki üdvéért, s kísérte utolsó útjára a régi temetőben. Pápai Lajos megyéspüspök e szavakkal emlékezett az elhunytra: „Most, amikor László testvérünktől búcsúznunk kell, hálát adok. Hálát egy igaz magyarért, aki nem kérdezte, hogy mit ad neki a haza, hanem azzal foglalkozott, hogy mit adhat ő a nemzetnek." Kevés emberre talált úgy mint őreá a gyászjelentésén levő bibliai ige: „Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja a barátaiért." (Jn 15: 12-17) És kevés ember iránt hangzott oly mélyről fakadó egyszerű őszinteséggel a részvétnyilvánítás, mint az ő távoztának kapcsán a lészpedi csángómagyaroktól: „Rossz szívvel kaptuk a hírt itt a Kárpátok keleti oldalán, a csángómagyar Lészpeden, hogy Wennesz László, a Svéd-Magyar Segélyszervezet alapítója és tiszteletbeli elnöke, aki Lészpeden az orvosi rendelőt béruházta, elvégzette a földi életet, s itthagyatt münköt. Itt hagyta a Kárpát-medence magyarságát, kiket az utóbbi húsz s egynehány esztendőben erőst sokat segített adományaival. Itt hagyta a Kárpátok keleti oldalán maradt csángómagyarokat a számukra, az ötezer lelkes falu számára létrehozott orvosi rendelővel, létfontosságú segélyszállítmányaival. Zöld János bácsi s a lészpedi közösség, s még akik ismerték, nem feledik, akik nem ismerték, azok es még sokáig kapnak orvosi ellátást abban a rendelőben, melyet a Wennesz Laci bácsi segítségével sikerült létrehozni itt Lészpeden. Isten fizesse a segítségit, az Isten adjon örök nyugodalmat Neki! Nyugodjék békében!"

Rolf Erik Sjöstrand
1943-2013

1943 április 6-án született Jönköpingben, szüleinek második fiaként. Ő volt „a kicsi", aki mindig bizonyítani kívánt, és mindig sikerült is neki. Szerette a kihívásokat, a megoldáskeresést, de legfőképpen a harmónia jellemezte őt. Az alkotás öröme, a zene imádata, kiváltképpen a jazz volt életeleme. 15 évesen a tengerhez szegődött; hajós élete a hajó „szívében", a motorházban, kemény munkával telt. Az emberformáló öt év alatt nemcsak az élet ezen oldalát ízlelte meg, okulva öreg tapasztalt tengerészektől, de hatalmas szállítóhajókkal végighajózva Afrika legdélibb pontjától az Északi-Jeges-tengerig megismerte az egész világot. Húszévesen hazatérve nagy tapasztalattal „szárazföldi" munkát vállalt a hegesztő szakmában, s mint mindig, a tökéletesre törekedve, itt is kiemelkedve, karriere gyorsan ívelt fölfele. Képezte magát, nem hátrált meg a nehézségektől, dolgozott, tanult, közben családot alapított. Első házasságából három gyermekük született: Anna, Karin és Johan. A családfői felelősség, szorgalma és alkotási vágya egy új otthon teremtésére ösztönözte. Skåneban egy tanyát újított fel, azt alakította, formálta otthonná, ahol gyermekei örömére kutyák, macskák és lovak tarkították életüket. Szorgos munkája és a tanulás meghozta gyümölcsét: hamarosan munkavezetőként szerte az országban ipari gőzkazánok, fűtőberendezések, atomreaktorok, közöttük Barsebäck bonyolult csőrendszerének szereléseit irányította. Talán a munkával való távollét hozta életében a változást, –1982-

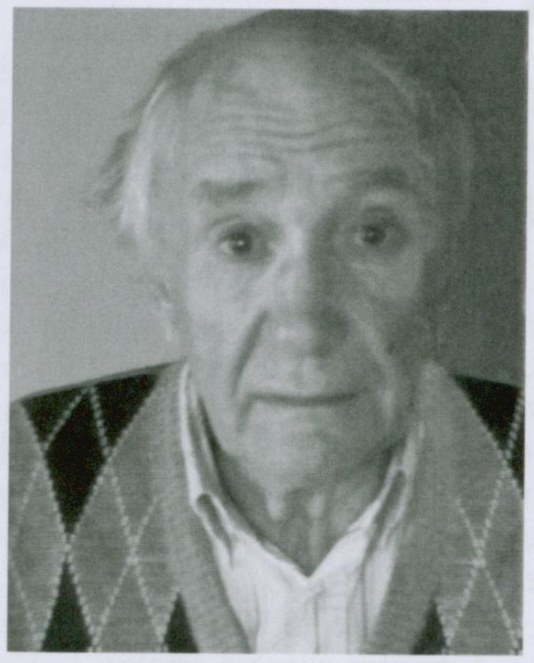

Mrganics István
1932-2013

1932. január 1-én született a Dráva folyó jobb partján, az Eszéktől 30 km-re nyugatra fekvő kisvárosban, Valpóban (Valpovo), mely ma Horvátországhoz tartozik. Korábban Verőce vármegye Eszéki járásához tartozott, már az 1900-as évek elején is többségében horvát nemzetiségű lakosokkal. Az 1990-es évek eleji délszláv háborúban Valpó súlyos harcok helyszíne. Édesapja pravoszláv, Kelemen vezetéknevű édesanyja református. István már a negyvenes években a városi polgármesteri hivatal alkalmazásában mint kocsis, szállította a fát és a szenet a megrendelőknek. Később Pancsován a gázgyárban, majd a Tesla izzó-gyárban dolgozott. 23 éves volt, amikor 1955-ben feleségül vette Rozikát. S még ugyanabban az évben Isten megáldotta házasságukat első gyermekükkel: megszületett első fiuk, István, majd 1959-ben második fiuk, Ferencz. Mrganics István honfitársa, Nagy Jakab földije említette, hogy fiatal korukban ugyanannál a cégnél dolgoztak, Jakab az asztalosműhelyben, István a szállítási osztályon. Istvánt szorgalmáért mindenki megbecsülte. Rozika a cérnagyárban dolgozott. Szabadidejüket tánccal, színdarabbal, a pancsovai Petőfi Sándor kultúrkörben, a „KIJÉBEN" töltötték. 1965-ben Tito megengedte állampolgárainak, hogy munkavállalás címén rövidebb-hosszabb ideig nyugat-európai országokba menjenek munkát vállalni. Sokan éltek a lehetőséggel, így Mrganics István és felesége, Rozika is, akik két kiskorú gyermekükkel nekivágtak a nagyvilágnak. Számtalan család vándorolt ki akkor Hertelendifalváról, Székelykevéről és Sándoregyházáról. Közülük sokan kerültek Svédországba, többségük Småland, Skåne, és Halland megyékbe. Mrganics István először a smålandi Virserumba került, ahol az öntődében kapott munkát. 1966-ban megszületett lányuk, Ilona is, ekkor Rosenforsba költöztek, ahol István egy mechanikai műhelyben dolgozott. Innen 1969-ben Hultsfredbe kerültek, ahol Mrganics István egy építőelemeket gyártó házgyárban kapott munkát. A munkanélküliség beálltával 1976-ban Skåne megyébe, Landskronába költöztek, ahol Mrganics István a feldolgozóiparban helyezkedett el, s dolgozott nyugdíjazásáig. Néhány év múltán házat is vettek. Ismerősök révén István felvette a kapcsolatot a Helsingborgi Magyar Protestáns Gyülekezettel, ahol kedves hívekre, közöttük sok földire talált. Mindig résztvettek az istentiszteleteken, vagy a helyi magyar egyesület rendezvényein. Boldogok voltak, amikor megszülettek unokáik, egymás után sorra, összesen heten. Gyermekei úgy emlékeznek rá, mint aki dolgos, energikus, szorgalmas, gyakorlatias, rendszerető, nagylelkű, kötelességtudó, lojális, megbízható és vállalkozókedvű volt. Törődött gyermekeinek sorsával, s azon igyekezett, hogy számukra jó kilátásokat teremtsen a jövőre. Amint egészsége romlott, lassan elmaradt a gyülekezetből. Számtalanszor műtötték, legtöbbet a gyomrával, aztán 2012-ben szélütés érte (strok), s ennek következményeként féloldalára lebénult, többször került önkívületi állapotba, gyakran kapott tüdőgyulladást. 2013. március 6-án 81 éves korában a Mennyei Atya magához szólította. Gyászolja felesége, Rozika és Hertelendifalváról Rozika rokonai; lánya Ilonka, két fia: István és Ferencz; munkatársai, barátai, ismerősei, a Helsingborgi Protestáns Gyülekezet hívei, István rokonai Újvidékről (Novisadról). Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Rolf Erik Sjöstrand nekrológjának folytatása

ben elvált. A kihívások, a munka szeretete tovább röpítette, ezúttal Afrikába, Zimbabwe-ba, ahol munkavezetői megbízást kapott. Az itt töltött két esztendő még gazdagabbá tette tapasztalatokban, emberségben. Nehéz szívvel vált meg Afrikától és az ott élő beosztottjaitól, mert nem csak őt szerették meg, hanem ő is szívesen élt köztük. 1987-ben visszaköltözött Svédországba, ahol a munka, gyermekei és az unokák várták haza. A munkával töltött hosszú évek alatt nemigen kímélte életét; egészsége megingott. Az iramon lassítani kellett, egy nyugodtabb életformát kellett megszoknia. Élete alkonyán Isten megajándékozta egy szép, meghitt kapcsolattal, melyben 12 évet töltött együtt szerető társával, Annával. 2000. november 4-én a huskvarnai Smedby művésztelepen ismerkedtek meg. „Meglátni és megszeretni..." – mondta később Anna. Azóta minden nap együtt voltak. Bár egészsége megtépázva, de újra föllángolt benne az otthonteremtés vágya. 2001-ben egy kis „erdélyi" lakot vásároltak Smedstorpban, melyet igazi paradicsommá alakítottak. Műtermüket csak üvegfalak választják el a valós erdei világtól. Itt válthatták valóra álmaikat, hallgathattak zenét, miközben Anna festett, rajzolt. Életük minden mozzanata közössé vált. Boldogok voltak, valahányszor összeseregleett a nagycsalád, mindkettőjük gyermekei és unokái. A civil munka mellett Anna magyar munkájának terheit is társként vállalta. Mellette, vele volt, amíg egészsége engedte. Ha konferencia szervezése volt a feladat, ha kellett, főzött, akár 40 személynek eyszerre. Az anyanyelvi tábor munkájában is igazi társ volt: segített a bevásárlásban, a tervezésben, vendégek fogadásában, szállításában, vagy ha kellett, fűnyírásban, takarításban, mindenben. Egészsége sajnos romlott, de panasz nem hangzott szájából; hatalmas önfegyelemmel viselte megpróbáltatásait. A hangszálrákkal járó szörnyű szenvedés nem szegte kedvét, remélt, hitt és munkálkodott tovább. Krónikus tüdőbetegségét érrendszeri betegség, majd szívinfarktus, és egyetlen év lefolyása alatt 17 tüdőgyulladás követte. 2013. március 22-én hajnalban elhunyt. Csendesen eltávozott, itthagyva egy hatalmas űrt, itthagyva annyi szépet, szeretetet, és még sok elmaradt, meghitt nyár-esti beszélgetést. Üres lett a ház, a műterem, a hajófedélzetre emlékeztető terasz. Mielőtt végleg eltávozott volna, még egyszer kifejezte szeretetét élettársa és a magyar közösség iránt. Családja, szerettei, barátai és tisztelői április 9-én Jönköpingben, az Östra kapellet-ben kísérték utolsó útjára. Kívánságára – Kjell Danfors svéd lelkész mellett – Molnár-Veress Pál lelkész magyarul búcsúztatta.

Győri Gyuláné Sipos Erzsébet
1934-2013

Sipos Erzsébet 1934. február 8-án született a Debrecentől 35 km-re fekvő Földesen, az Alföldön, a Hortobágyon. Akkor még természetes volt, hogy egy családnak sok gyermeke legyen. Kilenc testvér közül a negyedik volt. Boldog gyermekkoráról szívesen mesélt, különösen nagy szeretettel anyai nagyanyjáról, Kiss Ágnesről, akihez szoros szálak fűzték, s akihez lelkileg mélyen kötődött. Az általános iskola elvégzése után tanulmányait Budapesten folytatta, ahol könyvelői képesítést szerzett. Visszaköltözött Földesre, ott kapott állást, majd megismerkedett leendő férjével, az ugyancsak földesi születésű Győri Gyulával, akivel 1958-ban házasságra lépett. Egy életen át kísérte és hordozta szívében a házassági levelükön szereplő igét: „Amit azért Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza", valamint azt, hogy: „Úgy fényljék a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti Mennyei Atyátokat." (Mt 19: 6) Házasságukat Isten egy gyermekkel áldotta meg: 1960-ban megszületett fiuk, Csaba, aki nagyszerű gyermekkort kapott édesanyjától, aki mindenben támogatta. Sokat játszhatott, minden nyáron üdülhetett valamilyen táborban, sportolhatott, zenélhetett, képzőművészeti körbe járhatott, fejleszthette sokirányú tehetségét és képességeit. 1963-ban a család beköltözött Debrecenbe. 1984-ben Csaba családot alapított, feleségül vette Tamás Ágnest, kit édesanyja rögtön a szívébe fogadott, mondván: most már van egy kislányunk is! Nászasszonyával, Katikával jól megértették egymást. 1988-ban Csaba és Ágnes úgy döntöttek, hogy kijönnek Svédországba, ahol új életet kezdenek. Erzsike sokat sírt idegenbe szakadt fiáért és menyéért. 1989-ben nyugdíjba ment, majd 1994-ben férjével, Gyulával Svédországba, a gyerekek után jöttek. Leginkább annak örültek, hogy együtt lehettek gyermekeikkel, s egyetlen unokájukkal, Patrick-kal, aki bearanyozta életüket. Erzsébet 2000-ben megbetegedett, tüdőfibrózist, majd tüdőembóliát, trombózist diagnosztizáltak nála. Akkor megmenekült, bízott és reménykedett, élni akart! 2013 márciusában állapota rohamosan romlott, április 14-én elhunyt. Férje, Gyula talált néhány sort, amit Erzsébet utolsó gondolatainak vél: „A szívedben jóság és szeretet él, ez többet ér nekünk mindennél. Biztos lehetsz benne, hogy mindig lesz tavasz. Azt kívánom neked, amíg te élsz, mindig boldog légy! Április 26-án meghitt családi körben vettünk tőle búcsút. Isten adjon neki örök nyugodalmat!

Salánky Ludmán Lajos
1919-2013

Ludmán Lajos 1919. november 2-án született Kaplonyban (Partium, ma Románia), református lelkész gyermekeként. Utána még született egy féltestvére. Gyermekkorában meghatározó élmény volt számára Hegyköz-Szentimre, ahova évente jártak szüretelni. Mélyen hívő, vallásos érdeklődésű református volt, aki szerette egyháza énekeit, gyakran forgatta a Bibliát. Elemi iskolába Hegyköz-Szentimrén járt, a polgári iskolát Kisújszálláson a Horthy Miklós Református Gimnáziumban végezte. 1938-ban felvették a Budapesti Orvosi Egyetem Állatorvosi Karára, ahol kitűnő eredménnyel végzett. A II. világháború idején önként jelentkezett katonai szolgálatra a lovastűzérekhez, ahol tisztként szolgálta hazáját. Magyarország honvédő harcainál esett szovjet hadifogságba. Egy Ural-menti tábor foglya volt, a szovjet-magyar hadifogolyegyezmény keretében 1947-ben hazakerült. Apja lelkészmivolta miatt, és mert 30 hektár földjük saját tulajdonban volt, a családot kényszerállamosították és kitelepítették Bihardiószegre. 1954-ben Szatmárnémetiben állatorvos lett. Itt ismerte meg Munteanu Olga kolleganőjét, akit 1954-ben feleségül vett. Nehéz körülmények között, de szeretetben éltek. Megszülettek gyermekeik: Lídia (1955-ben) és Olga Erzsébet (1957). A szülők igyekeztek gyermekeiknek mindent megadni. Édesapja halála után gondoskodott édesanyja ellátásáról, ápolásáról egészen haláláig. Igyekezett munkájában is helytállni. Mindenki szeretetteljes, megbízható és precíz embernek tartotta. Unokájára is gondot viselt, nagyon szerette őt, játszott és foglalkozott vele, tanította nagyon nagy szeretettel. Az egyre fokozódó román elnyomás elől kisebbik lánya Svédországba emigrált, ahova 1989-ben a szülők követték gyermeküket. A másik lánya Ürömre költözött férjével. Ludmán Lajos Stockholmban bekapcsolódott a magyar protestáns gyülekezet életébe, 1992-1995 között presbiteri tisztséget töltött be. Miután 2004-ben felesége, Olga elhunyt, Lajos egészségi állapota romlani kezdett, így idősebbik lánya magához vette Ürömre. Itt második otthonra talált és gondos ápolásban részesült Julika segítségével. A Svédországban élő lánya és családja is komolyan gondot viselt Lajosra és ők is aggódva figyelték romló egészségét. Vidámságát és jókedélyét az utolsó percig megőrizte. Szavajárása volt: „Sose félj, míg engem látsz!" A halál váratlanul, tragikusan tört rá 2013. február 25-én, Budapesten, a Honvéd kórházban. Hamvait május 24-én Stockholmban, felesége mellé helyezzük nyugalomra. Isten adjon neki örök békességet!

(Az ürömi lelkipásztor búcsúztatója alapján)

MEDGIVANDE

till avgiftshjälp
till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige
(Egyházi járulékról szóló BELEEGYEZÉS a Svédországi
Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.
(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles jövedelmemre számított 1% -os egyházi járulékot a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn: _____
(Név)
Personnummer: _____ - _____
(Személyi szám)
Adress: _____
(Cím) Gata (Utca) / nr (Házszám)

Postadress:
(Postai cím) _____ _____
Postnr (Irányítószám) Ort (Város)

_____ _____
Datum (Dátum) Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):
Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast den 20 oktober året innan**.
(Ahhoz, hogy a következő adóévtől érvényes legyen, a beleegyezést **legkésőbb folyó év október 20-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse
begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen :
(A beleegyezés visszavonásig érvényes. Visszavonási nyomtatványt
a Lelkészi Hivataltól kell kérni és oda visszaküldeni:
Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Kyrkolagen föreskriver skyldighet för medlemmar i Svenska Kyrkan att betala församlingsavgift. Avgiften dras tillsammans med kommunalskatten av utbetalaren av lön, pension eller annan ersättning.

Den som är medlem i ett annat trossamfund kan betala församlingsavgift till detta trossamfund, vilka bestämmer avgiftens storlek och inbetalningssätt. Skatteverket kan hjälpa till med att ta in avgift. Denna kallas för avgiftshjälp.

Rätten till avgiftshjälp ansöks hos regeringen och fattas av regeringen. Hjälpen får endast lämnas till ett registrerat trossamfund som är stabilt, har egen livskraft och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. Fr.o.m. år 2000 upphörde ungerska prästens anställning hos Svenska Kyrkan och i denna rådlösa situationen beslutade den dåvarande ungerska rikskyrkorådet att kyrkoavgiftens storlek och inbetalningssätt blir helt och hållet frivilligt. I denna tio års period bevisades att det var fel att basera samfundets ekonomi på en inte förutseddbar inkomst.

Ungerska Protestantiska Samfundet har ett datoriserat medlemsregister som omfattar ca. 5500 medlemmar, men bara en mindre del av dessa betalar kyrkoavgift direkt till samfundet. Det är många som fortfarande betalar avgiften till Svenska Kyrkan, eller till ett annat trossamfund, men flertalet betalar samtidigt avgift även till Ungerska Protestantiska Samfundet. Men det är många som inte betalar någon kyrkoavgift alls.

Lagen i Sverige säger också att man inte behöver vara medlem i något trossamfund utan man kan stå utanför.

Den som har bestämt sig för medlemskap i vårt samfund och vill delta i vår gemenskap samt använda tjänsterna har också skyldighet att även ekonomiskt bidra till samfundets verksamhet.

Enligt § 10 i våra stadgar kan alla boende i Sverige vara medlem i vårt samfund om "vederbörande efter sina förutsättningar deltar i samfundets aktiviteter och bidrar ekonomiskt till samfundets försörjning samt att den lämnar ett skriftligt medgivande om detta med namnunderskrift".

På grund av ovannämnda har vi i likhet med andra trossamfund ansökt om stöd i form av avgiftshjälp. Regeringens beslut 2012-06-14: Regeringen bifaller ansökan.

När börjar avdraget av avgift till trossamfundet att göras?

"Medgivande till avgiftshjälp" skall sändas in till pastorsexpeditionen som lämnar vidare till rikskassören senast den 20 Oktober. Rikskassören meddelar till Skatteverket en datoriserad förteckning över de medlemmar som har lämnat medgivande till avgiftshjälp. Skatteverket höjer sedan uppgiften om vilket skatteavdrag medlemmens arbetsgivaren skall göra kommande år med 1%.

Hur påverkas medlemmarna?

För den enskilde medlemmen fungerar avgiftshjälpen på så sätt att storleken på det skatteavdrag som arbetsgivaren gör varje månad ökas med avgiften till trossamfundet. Detta registreras automatiskt hos Skatteverket i och med att trossamfundet skickar in sin datoriserad förteckning innan det aktuella inkomståret när avgiftshjälpen skall träda i kraft. Arbetsgivaren hämtar sedan uppgift om rätt skattetabell från Skatteverket där avgiften till trossamfundet är inräknad. Viktigt! Det är förhållandena den 1 november året innan det aktuella inkomståret som avgör om avgift till trossamfund skall betalas. Även om ett medgivande återkallas under året är personen fortfarande avgiftsskyldig för hela året.

Avgiften beräknas på den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärvsinkomsten (inkomsten minskad med avdrag t.ex. avdrag för resor till och från arbetet, pensionsparavdrag, grundavdrag).

När upphör avgiften till trossamfundet att dras?

Ett lämnat medgivande om avgiftshjälp är giltigt till dess att återkallelse görs. Om man bestämmer sig för att återkalla detta ska en blanket för återkallelse begäras från pastorsexpeditionen som ska skrivas under med namn och personnummer. Återkallelsen bör ske skriftligt och skickas vidare till rikskassören. Återkallelsen gäller från och med nästa års ingång om återkallelsen görs senast den 1 november året före det kalenderår som avses. Återkallelsen påverkar inte själva medlemskapet.

Avgiftshjälpen avslutas också när någon har bestämt sig för att träda ut ur samfundet, och får en skriftlig bekräftelse för detta.

Den som har återkallat sitt medgivande till avgiftshjälp eller träder ut ur samfundet för den 1 november kommer inte att betala kyrkoavgift fr o m det följande kalenderåret.

Tájékoztatás az 1%-os egyházi járulék bevételezéséhez nyújtott állami segítségről

A törvény előírja a Svéd Egyház tagjainak kötelezettségét, hogy gyülekezeti járulékot fizessenek. A járulékot a kommunális adóval együtt a fizetést, nyugdíjat vagy más jövedelmet folyósító intézmény vonja le.

Más egyházak tagjai járulékukat az illető (más) egyházhoz fizetik, mely maga állapítja meg a járulék mértékét és a befizetés módját. Az Adóhivatal segítséget nyújthat a járulék bevételezéséhez. Ezt nevezik járulékbevételezési segélynek .

A járulékbevételezési segélyre jogosultságról a kormány dönt. Ezt a jogosultságot csak olyan bejegyzett egyházi közösség kaphatja, mely stabil, saját életerővel bír, és hozzájárul a társadalom pillérét jelentő alapvető értékek fenntartásához és erősítéséhez. 2000-től a Svéd Egyház nem alkalmaz magyar lelkészt. Tanácstalanságában az akkori egyházvezetés úgy döntött, hogy az egyházi járulék mértékét és befizetési módját teljes egészében önkéntességi alapra helyezi. Tíz évnyi időszak tapasztalata bebizonyította, hogy téves volt az egyház anyagi gazdálkodását egy megjövendölhetetlen bevételre alapozni.

A Magyar Protestáns Egyházi Közösség számítógépes tagjegyzéke mintegy 5500 tagot tart nyilván, de ezeknek csak egy kisebb része fizet közvetlenül a mi egyházunknak járulékot. Sokan vannak, akik járulékukat továbbra is a Svéd Egyházhoz vagy más egyházhoz/felekezethez fizetik, némelyek egyúttal a Magyar Protestáns Közösséget is támogatván. De sokan vannak, akik egyáltalán nem fizetnek semmiféle járulékot.

Svédországban a törvény kimondja azt is, hogy nem szükséges valamely egyházhoz tartozni, hanem lehet kívülállónak is maradni.

Aki viszont elszánta magát hogy egyháztagunk legyen és részt kíván venni közösségünkben s annak szolgáltatásaival is élni kíván, annak kötelessége az egyház tevékenységéhez anyagilag is hozzájárulni.

Alapszabályzatunk szerint: 10.§. Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svédországi lakos, "ha lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi."

A fentiek alapján, más egyházakhoz hasonlóan mi is kérvényeztük ezt az állami segítséget, melyet a 2012-06-14-i kormányhatározat értelmében jóváhagyták.

Mikor kezdődik az egyházfenntartási járulék levonása?

Az "Egyházi járulékról szóló beleegyezést" legkésőbb október 20-ig a lelkészi hivatalhoz kell beküldeni, mely azt a főpénztároshoz továbbítja. A főpénztáros számítógépes jegyzéket küld az Adóhivatalnak azon tagokról, akik a járulék ily módon történő bevételezésébe beleegyeztek. Ezután az Adóhivatal 1%-kal megemelt mértékű adólevonásra utasítja a munkaadót a következő évben.

Miként befolyásolja ez a tagokat?

Az egyéni tag számára ez úgy működik, hogy a munkaadó által havonta levonandó adórész nagysága megemelődik az egyházi járulék mértékével. Azzal együtt, hogy az egyház beküldi a következő adóévre vonatkozó "beleegyezők listáját", az Adóhivatalnál ezt automatikusan bejegyzik. A munkaadó megszerzi az Adóhivataltól az illető munkavállalóra alkalmazandó helyes adótáblázatot, amelyben már benne foglaltatik az egyházi járulék is. Fontos tudni: Azt, hogy egy adott évben sor kerül-e egyházi járulék fizetésére, azt az előző év november 1-én fennállt állapot dönti el. Ha ezt követően, év közben vonná is vissza valaki beleegyezését, az a következő évben még adóköteles marad.

A járulék a megadózandó keresetből kalkulált kommunális bevételi adóra számítódik (a kereset, csökkentve a levonásokkal, pl. levonás a munkahelyre oda-vissza tett utazásokra, nyugdíjtakarék utáni levonás, alapvető levonás).

Mikor szűnik meg az egyházi járulék?

Egy leadott beleegyezés addig érvényes, amíg visszavonásra nem kerül. Ha valaki a visszavonás mellet dönt, erre vonatkozó nyomtatványt kell kérnie a Lelkészi Hivataltól, amit névvel és személyi számával kitölt és aláír. A visszavonásnak írásban kell történnie, melyről a főpénztáros értesítést kap. A visszavonás a következő év elejétől lép érvénybe, ha a visszavonás legkésőbb a vonatkozó naptári év előtti november 1-ig megtörtént. A visszavonás maga nem érinti az egyháztagságot.

A járulék ily módon történő bevételezése akkor is megszűnik, amikor valaki kilép magából az egyházból és erről írásbeli megerősítést kap.

Az, aki egy adott év november 1-e előtt visszavonta beleegyezését, hogy egyházi járulékát így bevételezzék, vagy kilépett az egyházból, a következő naptári évtől nem fizet egyházi járulékot.

ISTENTISZTELETI NAPTÁR 2013. MÁJUS-JÚNIUS

MÁJUS

11	12:30	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4	
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1	
12	11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kyrka	Bolmstadsvägen 21	
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	Torpaplan	
17	18:30	BORÅS	Hässleholmskyrkan	Våglängdsgatan 3	úrvacsora
18	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgatan 27	úrvacsora
	16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1	úrvacsora
19	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg	**Pünkösd**
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4	úrvacsora
25	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Mariakyrkan	Västeråsväg/Brottstavägen	úrvacsora
26	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.kka.	Humlegårdsgatan 13	úrvacsora

JÚNIUS

01	13:00	TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1	úrvacsora
02	13:00	HELSINKI	Alppila-templom	Kotkankatu 2	úrvacsora
08	12:30	VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1	úrvacsora
09	11:00	LJUNGBY	S:t Stephans kyrka	Bolmstadsvägen 21	úrvacsora
	17:00	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	Torpaplan	úrvacsora
14	18:30	BORÅS	Hässleholmskyrkan	Våglängdsgatan 3	
15	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgatan 27	
	16:30	MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 116	
	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg	
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4	
22	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 423	
	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.kka.	Humlegårdsgatan 13	
	17:00	UPPSALA	S:t Pers kyrka	Kvarntorget	

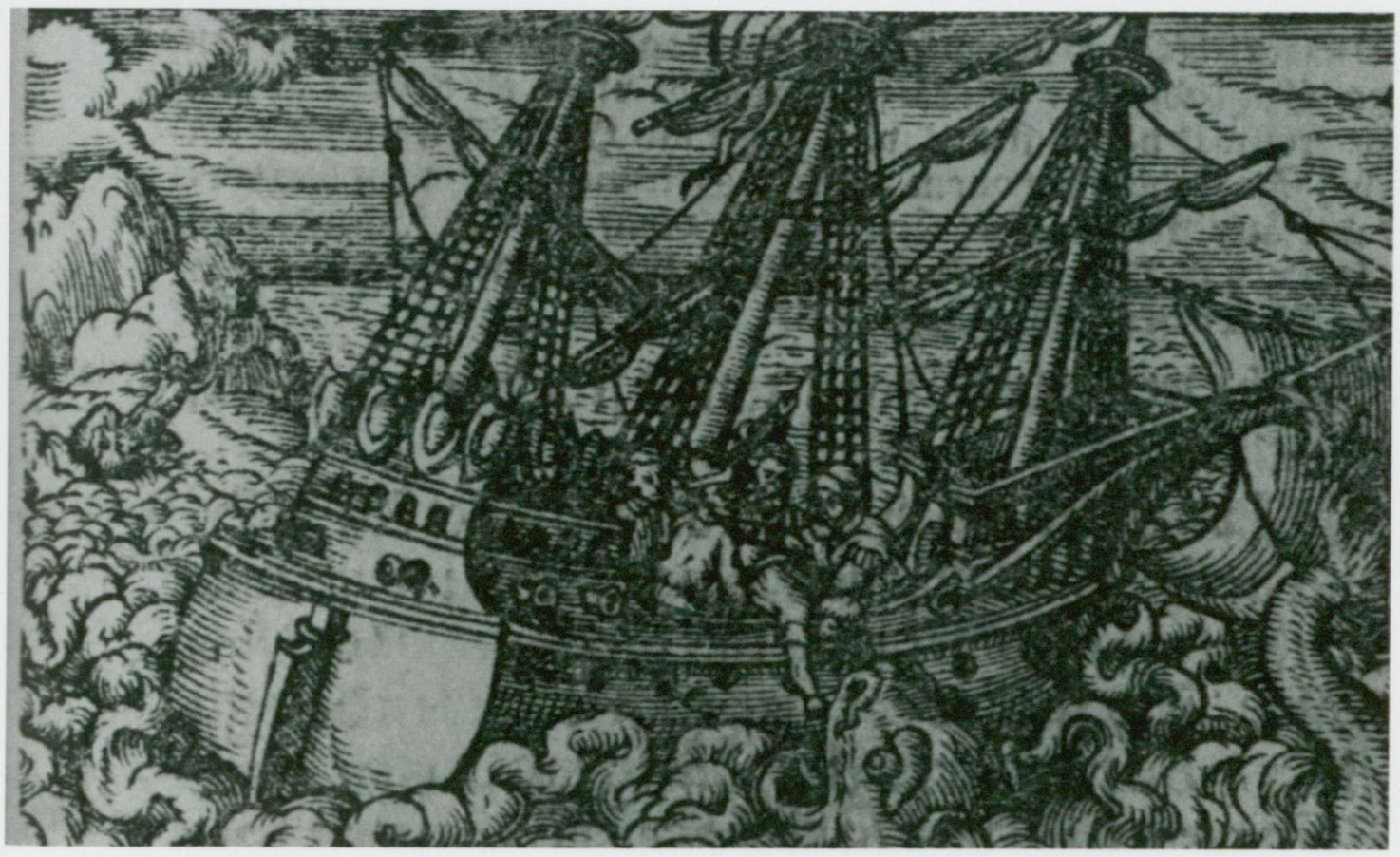

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Eszakon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Utkommer 4 nummer per år)

Nr. 1 årgång XXI. évfolyam 1. szám
April 2013 április
Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
S–523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Telefon: +46–(0)33–275 022

E-mail: ujkeve@keve.se
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: Graphic City Trading AB
Borås, N. Långgata 47 Tel: 033-123 087
Példányszám (Upplaga)
900

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatásért forduljanak a Lelkészi Hivatalhoz:
523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
Telefon: +46–(0)33–275 022
Mobil: +46–(0)70–602 29 68

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:
Ungerska Protestantiska Samfundet

Plusgiro 602047–3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona

TÅNGAGÄRDE

az Egyházi Közösség által létrehozott
TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagärde Församlingsgård) kezelésében áll.

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Telefon: 033–275 022

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNYT
az Egyháztanács által kinevezett
INTÉZŐBIZOTTSÁG vezeti.

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
INTÉZŐBIZOTTSÁGÁNAK
megbízott elnöke
SZŐCS LÁSZLÓ
561 51 HUSKVARNA Lahagsgatan 15
Mobil: 070–276 88 45
E-mail: formgravyr@gmail.com

A TÅNGAGÄRDE ALAPÍTVÁNY
pénztárosa
GAAL IMRE
561 48 HUSKVARNA Ollonborrvägen 6
Tel: 036–134 572 Mobil: 070–528 13 41
E-mail: @

A Tångagärde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagärde Församlingsgård

Plusgiro 25534–9

MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK MEGBÍZOTT VEZETŐI
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BÁN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372–5069642

FINNORSZÁG – Helsinki – Tampere
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32
Tel: +358–19231242 Mobil: +358–409607559

új kéve Posttidning B
UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET
Returadress: 523 98 HÖKERUM Tångagärde 136

1674-es kiadású svédnyelvű Biblia metszetei (Keszthelyi Attila gyűjteménye)

Bartalis János

VÉGÁLLOMÁS FELÉ

Szívem csendesülj el az előtt, aki
mindenkinél előbb való.
És ajkam némulj el, mert nagy az Úr!
Mozgunk a földön, mint szomorú vándorok.
Egyiknek nyomában virág nő,
másiknak égő zsarátnok. Romlandó a
mialkotásunk,
csak te vagy bölcs, Uram.
Ifjú fejem előtt felködlik az Élet-határa,
és vonagló szívem megdermed. Számlálva
vannak lépteink, ahányat odáig teszünk.
Szent Teremtőm! mi rövid az út, ami innen van
és mi végtelen, ami azontúl terjed.
Mindennél porszemnyibb az ember, mert
vágyai magasröptűek.
Elrohanunk az Élet-úton. Percnyi késedelem
nélkül érkezünk meg a végállomásra.
Elenyészik nyomunk és időnk sincs, hogy
visszapillantsunk a megfutott útra.
Szent Teremtőm! Oly rövid az élet, hogyha
egyebet sem, csak jót cselekednénk, akkor is
egy szempillantás alatt elrebben!
Nem érdemes ezt a maroknyi életet mások
elkeserítésével és elszomorításával eltölteni.